

Fulufjellet
nasjonalpark

Forvaltningsplan for Fulufjellet nasjonalpark

Forord

Fulufjellet nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon 27. april 2012. Hovedformålet med opprettelsen av Fulufjellet nasjonalpark er å ta vare på et stort naturområde som inneholder særegne, representative økosystem som er uten tyngre naturinngrep, herunder artsfattig fjellvegetasjon og artsrik barskog. Sammen med den tilgrensende Fulufjällets nationalpark på svensk side bidrar etableringen til å sikre verneverdier som er knyttet til helheten av Fulufjellet.

I den praktiske og daglige forvaltningen er det behov for en forvaltningsplan som utdyper og konkretiserer verneforskriften. Planen danner grunnlaget for å ivareta verneverdiene i området med aktive forvaltningstiltak og retningslinjer for hvordan rettighetshavere og brukere kan utøve sin virksomhet innenfor rammene av verneforskriften.

Regjeringen har besluttet at store verneområder som for eksempel nasjonalparker og landskapsvernområder skal forvaltes lokalt. Nasjonalparkstyret for Fulufjellet ble oppnevnt av Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) 14. desember 2012 og består av to representanter fra Trysil kommune og en representant fra Innlandet fylkeskommune. Styret ble konstituert 20. mars 2013. Fra denne datoen overtok nasjonalparkstyret for Fulufjellet forvaltningsansvaret for Fulufjellet nasjonalpark.

Forslaget til forvaltningsplanen ble sendt på en bred høringsrunde i perioden 24. oktober 2014 til 15. februar 2015. På bakgrunn av høringsuttalelsene utarbeidet nasjonalparkstyret et revidert forslag til forvaltningsplan som ble oversendt Miljødirektoratet for endelig godkjenning ved styrets brev av 17. november 2015. Forutsatt at det ble gjort noen spesifikt nevnte endringer godkjente Miljødirektoratet forvaltningsplanen for Fulufjellet ved brev av 18. mai 2017 til nasjonalparkstyret.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	4
1.1	Opprettelsen av Fulufjellet nasjonalpark.....	4
1.2	Opprettelse av nasjonalparker.....	4
1.3	Forvaltning av nasjonalparker.....	6
1.4	Forvaltningsplan for Fulufjellet nasjonalpark.....	7
1.5	Forvaltningsplanen og vurdering etter naturmangfoldlovens kapittel II.....	7
2	Områdebeskrivelse – naturfaglige forhold og verneverdier	10
2.1	Verneverdier, overordnet	10
2.2	Landskap og geologi.....	10
2.3	Vegetasjon og flora.....	11
2.4	Dyreliv.....	12
2.5	Kulturminner	13
3	Naturkvaliteter og bevaringsmål	14
3.1	Bevaringsmål for Fulufjellet nasjonalpark.....	14
4	Brukerinteresser – status, mål, utfordringer, retningslinjer og tiltak.....	15
4.1	Jordbruk. Vedhogst.....	15
4.2	Bygninger og anlegg.....	16
4.3	Jakt og fiske	18
4.4	Ferdsel og friluftsliv. Naturbasert reiseliv	20
4.5	Motorferdsel	25
5	Besøksforvaltning og besøksstrategi.....	30
5.1	Begrepene besøksforvaltning og besøksstrategi.....	30
5.2	Besøksstrategi som del av forvaltningsplanen.....	30
5.3	Merkevarerstrategi og besøksforvaltning for Norges nasjonalparker	30
6	Forvaltningsmessige oppgaver og tiltak	32
6.1	Forvaltningsmyndighet.....	32
6.2	Grensemerking og skilting	33
6.3	Oppsyn.....	33
6.4	Informasjon og tilrettelegging.....	33
6.5	Naturovervåking	34
6.6	Skjøtsel	34
7	Aktuell litteratur	35
8	Vedlegg	
1	Forskrift om vern av Fulufjellet nasjonalpark i Trysil kommune i Hedmark fylke	
2	Bevaringsmål for Fulufjellet nasjonalpark	
3	Samletabell for aktuelle tiltak i Fulufjellet nasjonalpark i perioden 2022 - 2026	

1 Innledning

1.1 Opprettelsen av Fulufjellet nasjonalpark

Etter flere års planprosess ble Fulufjällets nationalpark i Dalarnas län i Sverige opprettet i 2002. Nasjonalparken omfatter et areal på 385 km² og har riksgrensa mot Norge som avgrensning i vest. Formålet med opprettelsen er å bevare et relativt stort, urørt og sammenhengende fjell- og skogområde med særpreget vegetasjon og andre store naturverdier.

Fra svensk side har det ved ulike anledninger vært uttrykt ønske om at det settes i gang en planprosess i Norge med sikte på å etablere et tilgrensende naturvernområde i Norges del av Fulufjellet i Trysil kommune for å sikre verdiene som er knyttet til helheten av dette skog- og fjellområdet. Dette resulterte i at Fylkesmannen (nå Statsforvalteren) i 2004 fikk i oppdrag av Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) å sette i gang en planprosess med sikte på å etablere et naturvernområde øst i Ljørdalen, selv om vern av Fulufjellet ikke er forankret i den norske nasjonalparkplanen.

I 2004-2005 ble det gjennomført en planprosess for vern av skog på Statskog SFs grunn i Hedmark. Arealene innenfor det definerte planleggingsområdet for verneplanarbeidet øst i Ljørdalen ble imidlertid unntatt fra denne prosessen for at et eventuelt vern av Fulufjellet og vern av barskog i de østre delene av Ljørdalen skulle sees i sammenheng og behandles i samme prosess.

På bakgrunn av blant annet faglig registrerings- og sammenstillingsmateriale og en prosess i forhold til ei lokal referansegruppe med representanter for grunneierne, Trysil kommune og ulike brukerinteresser utarbeidet Fylkesmannen i 2005-2006 et konkret verneforslag. Dette omfattet forslag til opprettelse av Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat. Flere modeller for vern ble vurdert som en del av denne prosessen. Verneforslaget ble sendt på en bred lokal høring i desember 2006. I løpet av sommeren/høsten 2007 gjennomgikk, oppsummerte og vurderte Fylkesmannen høringsuttalelsene, og på bakgrunn av dette utarbeidet et anbefalt verneforslag etter høring. Forslaget ble oversendt Direktoratet for naturforvaltning for sentral behandling i januar 2008. Fulufjellet nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon av 27. april 2012.

1.2 Opprettelse av nasjonalparker

I Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" ble det vist til at områder med urørt natur i Norge har minnet sterkt etter år 1900. I 2003 var det bare 11,7 % av arealet i Norge som lå mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep som f.eks. veg, jernbane, bebygd område eller vassdragsutbygging, dvs. såkalte "villmarkspregede områder". Tilsvarende tall i 1900 var 48 %. Endringene er størst i Sør-Norge, inkludert Trøndelagsfylkene, der «villmark» har minsket fra 27 % til 5 % i den samme perioden. Denne utviklingen kan fortsette dersom arealforvaltningen ikke skjer på en helhetlig måte. Vern av naturområder med hjemmel i naturmangfoldloven er ett av flere virkemidler for å ivareta villmarkspregede områder.

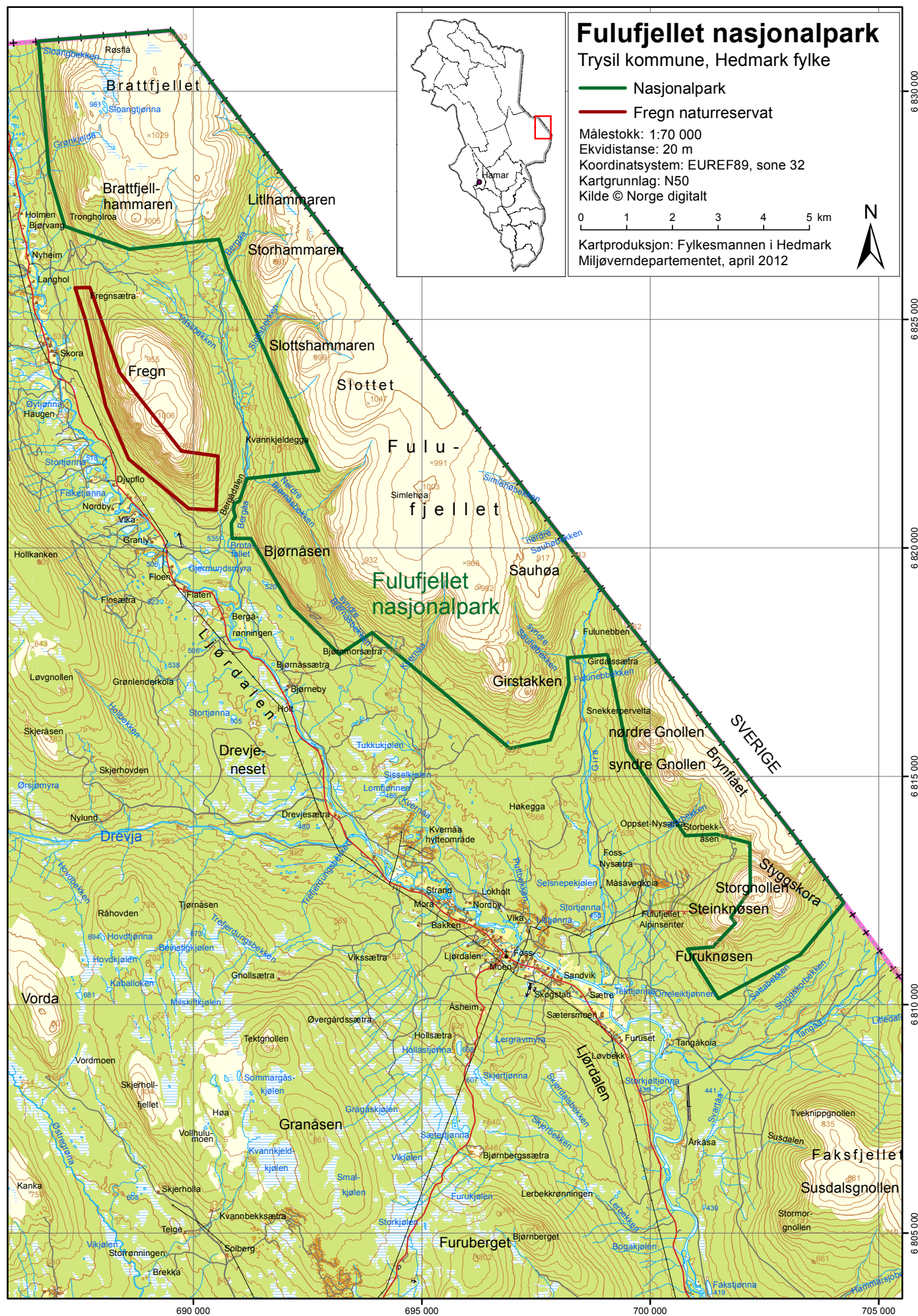
Urørte naturområder har en *egenverdi* og er en del av vår *nasjonale arv*. Verneområder på land, i vassdrag og i sjø skal samlet sett bidra til bevaring av, jf. naturmangfoldlovens § 33:

- Variasjonsbredden av naturtyper og landskap.
- Arter og genetisk mangfold. Truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter.
- Større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv.
- Områder med særskilte naturhistoriske verdier.
- Natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene.
- Økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt.
- Referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

Vern av naturområder står sentralt i arbeidet med å bevare det biologiske mangfoldet og villmarkspregede områder. Hensikten med å opprette nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder er å sikre viktige leveområder for planter og dyr, herunder arter som er sjeldne eller klassifiseres som truede, og å sikre et utvalg av verdifulle naturtyper og helhetlige landskap. Dette arbeidet må betraktes som en del av vår innsats og våre forpliktelser i forhold til internasjonale konvensjoner om å ta vare på biologisk mangfold.

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) trådte i kraft 19. juni 2009. Samtidig ble naturvernloven av 1970 opphevet. Imidlertid er denne loven i hovedsak videreført i den nye naturmangfoldloven. Kapittel V i naturmangfoldloven erstatter i sin helhet naturvernloven av 1970. I naturmangfoldlovens § 35 om nasjonalparker heter det blant annet:

«Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.

Figur 1: Fulufjellet nasjonalpark med tilgrensede verneområder.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster. Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.»

1.3 Forvaltning av nasjonalparker

Når et vernevedtak foreligger, markerer dette innledningen til en forvaltningsfase. Forvaltningen av vernede/fredede områder kan representere store utfordringer. Grensemerking, skilting, utarbeidelse av informasjonsmateriell, skjøtsel, eventuell tilrettelegging for publikum, oppsyn, overvåking av naturverdier og behandling av dispensasjonssaker er viktige deler av dette arbeidet. Alle nasjonalparker har en formålsparagraf i verneforskriften. Formålet er retningsgivende for forvaltningen av områdene.

I juli 2009 besluttet Regjeringen at store verneområder som for eksempel nasjonalparker og landskapsvernområder skal sikres lokal forvaltning gjennom et interkommunalt verneområdestyre. Verneområdestyret skal sørge for en helhetlig samlet forvaltning av området basert på nasjonale og internasjonale føringer. Sekretariatet for verneområdestyret skal legges til en statlig ansatt verneområdeforvalter med kontorsted i geografisk tilknytning til verneområdet. Forutsetningen for forvaltningsmodellen er at flertallet av de berørte kommunene ønsker lokal forvaltning.

I brev av 14. desember 2012 oppnevnte Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) 3 personer til et nasjonalparkstyre for Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat, 2 fra Trysil kommune og én fra Innlandet fylkeskommune. En nasjonalpark-/verneområdeforvalter skal ivareta sekretariatsfunksjonen til dette styret. Fylkesmannen ivaretok sekretariatsansvaret frem til nasjonalparkforvalter ble tilsatt 1. mars 2014. Styret ble konstituert 20. mars 2013. Fra denne datoen overtok nasjonalparkstyret for Fulufjellet forvaltningsansvaret for Fulufjellet nasjonalpark.

Foto: Ariane Bekk Norstad

1.4 Forvaltningsplan for Fulufjellet nasjonalpark

I den praktiske og daglige forvaltningen av nasjonalparkene vil det være behov for en nyansering og presisering av verneforskriftene, dvs. en plan som inneholder mer detaljerte og konkrete «kjøreregler». En slik plan kalles en forvaltningsplan. Særlig for verneområder med mange og sterke brukerinteresser er det behov for å utarbeide forvaltningsplaner. En forvaltningsplan skal utfylle verneforskriften. Den kan imidlertid ikke åpne opp for tiltak utover rammene som verneformålet og verneforskriften setter eller innføre nye restriksjoner. Forvaltningsplanen skal:

- være et hjelpemiddel for å realisere formålet med vernet av nasjonalparken,
- være et redskap for å avveie brukerinteresser gjennom praktisering av verneforskriften,
- bidra til å avklare og konkretisere hva som kan tillates av ulike aktiviteter og tiltak i nasjonalparken.

Mens verneforskriften for nasjonalparken er juridisk bindende, er forvaltningsplanen veiledende. Imidlertid vil forvaltningsplanen være juridisk bindende i tilfeller der verneforskriften henviser til denne. En viktig side ved forvaltningsplanen er at den vil gi økt forutsigbarhet for grunneiere, rettighetshavere og andre i spørsmål knyttet til forvaltningen av verneforskriften for nasjonalparken.

I embetsoppdraget for 2010 fikk Fylkesmannen i Hedmark i oppdrag å utarbeide et utkast til forvaltningsplan for Fulufjellet nasjonalpark. Dette utkastet skulle foreligge samtidig med vedtak om opprettelse av nasjonalparken. Fylkesmannen drøftet et opplegg for forvaltningsplanprosessen med Trysil kommune i et møte i januar 2010. For å bistå Fylkesmannen i utarbeidelsen ble ei lokal referansegruppe oppnevnt, med de samme parter som var representert i arbeidsgruppa som ble etablert under verneplanprosessen. Det ble avholdt 3 møter i denne gruppa vår/sommer 2010. Fylkesmannen oversendte utkastet til forvaltningsplan til Miljødirektoratet (daværende Direktoratet for naturforvaltning) i oktober 2010. Gjennom vernevedtaket i april 2012 ble rammene for forvaltningsplanen (grenser og vernebestemmelser) endelig fastsatt. Arbeidet med å lage et høringsforslag med grunnlag i det foreliggende utkastet ble påbegynt i januar 2013. Et høringsforslag ble oversendt Miljødirektoratet for faglig gjennomgang 8. juli 2013. Ved Miljødirektoratets brev av 7. mai 2014 fikk forvaltningsmyndigheten klarsignal til å sende ut på høring et noe justert planforslag, dette ble gjort i perioden 24. oktober 2014 til 15. februar 2015. På bakgrunn av høringsuttalelsene fra siste høringsrunde utarbeidet nasjonalparkstyret et revidert forslag som ble sendt Miljødirektoratet til endelig godkjenning 18. november 2015. Forvaltningsplanen for Fulufjellet nasjonalpark ble endelig godkjent av Miljødirektoratet 18. mai 2017.

1.5 Forvaltningsplanen og vurdering etter naturmangfoldlovens kapittel II

I henhold til naturmangfoldlovens § 7 skal prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse miljørettsprinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i lovens §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvelsen. De nevnte bestemmelsene skal inngå som en integrert del av skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter naturmangfoldloven. På denne måten skal miljøkonsekvensene av selve forvaltningsplanen vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt skal avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet, så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i området som omfattes av forvaltningsplanen er innhentet fra tilgjengelig litteratur som forelå før arbeidet med opprettelsen av nasjonalparken ble igangsatt og gjennom sammenstillingsarbeid, registreringer og kartlegginger som ble gjennomført som en del av verneplanprosessen. Det vises i denne forbindelsen til litteraturlisten bakerst i forvaltningsplandokumentet.

I arealene som omfattes av forvaltningsplanen er det registrert nasjonalt verdifulle og verneverdige landskapselementer, samt forekomster/tilhold av rødlistede plante- og dyrearter og sårbare/sjeldne arter. De landskapsmessige og naturfaglige verneverdiene er beskrevet i kapittel 2. Forvaltningsmyndigheten har vurdert tiltakenes effekt på disse naturverdiene. Virksomhet og bruk som pågår i områdene i dag omtales i kapittel 4. Verneforskriften åpner for at disse aktivitetene, med unntak av skjøtsel og avvirkning av skog, i hovedsak kan fortsette, dog med visse begrensninger og vilkår knyttet til en del av dem for å gi naturverdiene økt beskyttelse. De forvaltningsmessige retningslinjene som er nedfelt i forvaltningsplanen er satt med utgangspunkt i verneforskriften og dens rammer for hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt eller ikke tillatt. Ut fra dagens kunnskap om de naturfaglige verneverdiene i områdene vil aktivitetene og tiltakene som kan videreføres i henhold til verneforskriften og tilhørende retningslinjer med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige tekniske inngrep i områdene. Forvaltningsmyndigheten vurderer det slik at forvaltningsplanen med retningslinjene som er innarbeidet med stor grad av sannsynlighet vil bidra til å sikre forekomstene av arter, naturtyper og landskapselementer eller medføre en positiv utvikling for disse, jf. naturmangfoldlovens §§ 4 og 5.

Forvaltningsmyndigheten mener at kjent kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldlovens § 8 er oppfylt. På denne bakgrunnen

mener forvaltningsmyndigheten at det foreligger nok kunnskap om hvordan retningslinjene, bevaringsmål og foreslåtte tiltak vil påvirke naturverdiene, slik at føre-var-prinsippet ikke blir tillagt særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldlovens § 9.

Aktiviteter, virksomheter og tiltak som kan tillates i nasjonalparken vil bli nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften med tilhørende retningslinjer i denne forvaltningsplanen, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil dermed kunne vurderes i forhold til samlet belastning i verneområdet. Prinsippet i naturmangfoldlovens § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt i forvaltningsplanen.

Prinsippet i naturmangfoldlovens § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i områdene, samt at tiltak som godkjennes ikke skal ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem.

Når det gjelder naturmangfoldlovens § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmåter er det særlig lokaliseringalternativer som er aktuelt, blant annet i forbindelse med tillatelser til traseer for motorferdsel og for lokalisering av eventuelle bygninger og anlegg. Det vil bli tatt hensyn til sårbare naturverdier, og trasevalg vil bli vurdert blant annet ut fra vurderinger av hva som gir minst skade og hvilke løsninger som etter en samlet vurdering gir de beste samfunnsmessige resultatene. Prinsippene i naturmangfoldlovens § 12 vil bli vurdert og tillagt vekt.

Foto: Trygve Opseth

2 Områdebeskrivelse – naturfaglige forhold og verneverdier

2.1 Verneverdier, overordnet

Arealene som inngår i Fulufjellet nasjonalpark er lite berørt av tekniske inngrep. Relativt store sammenhengende arealer har status som inngrepsfri natur (INON).

Fulufjellmassivet som platåfjell med slake toppområder og bratte skogkledte lisider er delt mellom Sverige og Norge. Sveriges del av dette naturområdet ble vernet som nasjonalpark i 2002 under navnet Fulufjällets nationalpark. Nasjonalparken dekker et areal på ca. 385 km². Formålet med opprettelsen er å bevare et i det vesentlige urørt sydlig fjellområde med særpreget vegetasjon og store naturverdier for øvrig.

Fulufjellet nasjonalpark på norsk side omfatter et areal på 82,5 km². Det samlede grenseoverskridende nasjonalparkarealet er dermed i underkant av 500 km². Naturen med sitt biologiske mangfold kjenner ikke administrative grenser. I arbeidet med vern av verdifull natur er det derfor viktig å kunne se arealer på tvers av for eksempel riksgrenser i sammenheng. Den norske Fulufjellet nasjonalpark bidrar til å sikre økologiske, landskapsmessige og friluftslivsmessige verdier som er knyttet til helheten, størrelsen og sammenhengen i Fulufjellet, og er dermed også et viktig bidrag til å bevare svært verdifulle deler av den skandinaviske naturarven.

2.2 Landskap og geologi

I den nordiske naturgeografiske regioninndelingen ligger området innenfor den såkalte Forfjellsregionen med hovedsakelig nordlig boreal vegetasjon. Furuskog er dominerende skogtype. Innslaget av granskog er imidlertid betydelig, særlig langs vassdragene og i lisidene med sigevannspåvirkning.

Landskapsmessig er området relativt variert og med store vekslinger over forholdsvis korte avstander. Det sentrale landskapselementet er fjellene som reiser seg øst for hoveddalføret inn mot riksgrensa. Høydeforskjellene innenfor nasjonalparken varierer fra ca. 520 m o.h. til 1047 m o.h., Slottet, som er den høyeste toppen i selve Fulufjellmassivet. Tre store sidedaler skjærer seg inn i fjellområdene østover fra hoveddalføret. Nevnt fra nord til sør er dette Bergådalen, Girdalen og Tangådalen. Begynnelsen på disse dalførene ligger alle på svensk side av riksgrensen. Sidedalene deler den norske delen av fjellområdene i 4 klart adskilte deler: Brattfjellet nord for Bergådalen, Fulufjellet mellom Bergådalen og Girdalen, Brynflået mellom Girdalen og Tangådalen og Fregn som ligger som et isolert snau fjell mellom Ljøra og den nedre delen av Bergådalen. Alle fjellene er platåfjell med vidder på toppen og med forholdsvis bratte sider.

Berggrunnen er svært ensartet. Nasjonalparken ligger i et

område med prekambrisk sandstein som også dekker store arealer videre innover i Sverige. Denne sandsteinen kalles trysilsandstein og har en dyp rødlig farge. Sandsteinen er svært kvartsrik og dermed tungt nedbrytbar. Den inneholder lite plantenæringsstoffer og gir opphav til et surt og karrig jordsmonn. Sandsteinen er stedvis skifrig og mange steder finnes fossile bølgeslagsmerker i skiferlagene. I Brattfjellet finnes et belte av den noe mer næringsrike bergarten diabas. Dette beltet kan følges sørover gjennom Fregn og Bjørnåsen. Denne forekomsten gir seg utslag i mer næringskrevende vegetasjon i deler av lisidene til disse toppområdene.

Mange kvartærgeologiske erosjons- og avsetningsformer er representert. I dalførene finnes det betydelige mengder transporterte løsavsetninger i form av utvasket sand og grus, i fjellet er det mest stedegent forvittringsmateriale. Store deler av området er dekket av morenemateriale av varierende tykkelse. Fjellplatåene er for en stor del dekket av blokkmark, og i de bratte sidene ut mot hoveddalføret finnes det betydelige arealer med ur og rasmak. Noen steder finnes det fint utviklede erosjonsformer i form av brede gjel/nedskjæringer. De mest markerte er Styggskora øst for Storgnollen og former i tilknytning til Slottsbekkens dalføre øst for Fregn. Kombinasjonen av variert topografi med store høydeforskjeller, blokkmark og gjel/nedskjæringer gjør at området Storgnollen-Steinknøsen-Furuknøsen landskapsmessig er svært særegent og interessant.

Vassdragene Bergåa og Gira gjennomløper nasjonalparken. Disse er store sidevassdrag til hovedvassdraget Ljøra. I disse elvene dominerer strykstrekninger. Enkelte steder finnes mindre fossefall. Bråtåfallet i Bergåa nord for Bjørnåsen er det mest markerte. Nasjonalparken er svært fattig på myr og vannspeil. Det finnes noen mindre tjern i Brattfjellet (Sloangtjønnna).

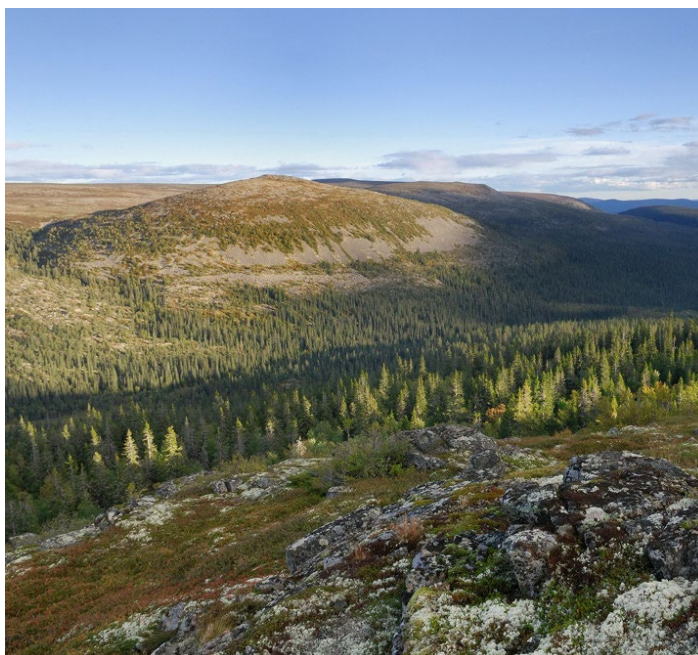

Foto: Trygve Opseth

2.3 Vegetasjon og flora

Vegetasjonstyper

Vegetasjonen i snaufjellet er ekstremt lite variert. Fjellene er stort sett dekket av heivegetasjon dominert av dvergbusker, gras, starr og siv. Utpregede rabber mangler totalt og snøleier er ytterst sjeldne. Furuknøsen som ligger rett over skoggrensa har røsslyng- og blåbærhei. Storgnollen og Steinknøsen er blokkhauger med omtrent sterile urer på sidene og stein-polygonmark på toppen med blåbær-blålyng-røsslynghei med lav. Brynflået er mindre blokkrikt og har noe frodigere vegetasjon med fjelleiner-dvergbjørkhei og noe lynghei med dominans av blåbær. Selve Fulufjellet har en veksling mellom fjellkrekling-blåbærhei og fjelleiner-lavhei med litt dvergbjørk. Innslaget av gras og siv er ubetydelig i sør, noe mer utbredt i nord. På grunn av diabasforekomster i berggrunnen skiller Brattfjellet seg ut fra de andre fjellområdene. Fjellet har ikke sider av blokkrike rasmarker og det er heller ikke blokkmark på toppen. Det finnes myrpartier på toppen, noe som skyldes at berggrunnen ikke så lett sprekker opp slik at dreneringen blir dårligere. Over hele fjellet er heivegetasjonen meget ensformig. På skjermede steder finnes dvergbjørk-blåbær-kvitkrullhei og i søkkene blåbær-blålynghei og noen steder kratt av fjelleiner, dvergbjørk og vier. Denne vegetasjonen er mer likt «normal» fjellvegetasjon enn den som finnes i fjellene lengre sør.

Praktisk talt all skog er barskog, opprinnelig trolig med samdominans av gran og furu i store områder. Et subalpint bjørkebelte mangler helt. Fire lite næringskrevende skogtyper dominerer totalt: Lavfuruskog, tyttebærfuruskog, røsslyng-blokkbærfuruskog og blåbærgranskog. Lavfuruskogen er knyttet til glasifluviale avsetninger i de lågere delene. Denne er ekstremt fattig på karplanter. Tyttebærfuruskog finnes i mosaikk med lavfuruskog i skråninger og forsenkninger. Denne er nesten like artsfattig. Blåbærskog overtar der det blir noe fuktigere eller der substratet er mer finkornet. Over ca. 500 m o.h. forekommer blåbærskogen i veksling med røsslyng-blokkbærfuruskog. Sistnevnte vegetasjonstype dominerer totalt i høgereliggende deler. I områder med bedre næringstilgang finnes bestander med mer urte- og bregnerik barskog. Det finnes også spredte partier med høgstaudegranskog i liene, spesielt i nord. Lågurtskog finnes i varme brattlier der det er sigevann fra diabas, vesentlig i sørvestlia av Bjørnåsen og i vestlia av Brattfjellet.

Det er ingen store myrkomplekser i området. Kilder utgjør en viktig del av vegetasjonen i store områder. De finnes nesten overalt i skogsliene og er trolig et resultat av oppsprekningen av trysilsandsteinen. Kildene er artsfattige, men uvanlig frodige og omfattende. Langs Slottsbekken finnes sammenhengende kildehorisonter på over 1 kilometer. Kildene bidrar til et økt mangfold i et ellers artsfattig skoglandskap. I den botaniske undersøkelsen påpekes det at en sjelden har sett så mange og så fint utviklede fattigkilder i noe annet område i landet.

Artsmangfold

I hele det botaniske undersøkelsesområdet er det registrert 372 ulike plantearter. Artsmangfoldet er høyest i hoveddalføret og i de nedre åssidene. Snaufjellet er meget artsfattig. I enkelte kvadratkilometerteruter er det

registrert færre enn 10 karplanter. Til sammenligning er det på tilsvarende areal i polarørkenen i det nordlige Kanada registrert 30 karplanter. Fjellene i østre Trysil er dermed ekstremt artsfattige, både nasjonalt og internasjonalt.

Forekomsten av diabas gjør imidlertid at variasjonen i næringstilgang og dermed i artsmangfoldet varierer en god del. Diabas i dagen i Bjørnåsen og Brattfjellet bidrar til artsmangfoldet med et element av berg-, tørrbakke- og skogplanter som mangler helt ellers, for eksempel lodnebregne, småsmelle, småbergknapp, blåapp, flekkgrisor, alm, nattfiol og furuvintergrønn. Ingen av disse er kalkplanter, men de er mer basekrevende enn det trysilsandsteinen gir grunnlag for. Sigevann fra diabasen gir også rikere skogtyper enn det som er vanlig nede i dalen. Virkningen av diabasen er spesielt tydelig i Trongholroa sørvest på Brattfjellet.

Skogverdier

De skogkledte arealene innenfor det definerte planleggingsområdet for verneplanprosessen ble høsten 2004 inventert og registrert med tanke på biologiske verdier. Helhetlig vurdert er arealene med de største skogfaglige naturverdiene knyttet til de fjellnære områdene. Mange steder utgjør skogen med registrerte høye naturverdier også relativt store sammenhengende arealer. Områder innenfor nasjonalparken som har spesielt store naturverdier er skogene i Girdalen ved Girstakken, Sauhøa og Fulunebben, skog på sørsiden av Furuknøsen-Steinknøsen-Storgnollen, Bjørnåsens vestsida, arealer langs Slottsbekken og spredte områder i Brattfjellet, særlig Trongholroa.

Oversiktsbeskrivelse av skogfaglige verneverdier i ovennevnte delområder:

Brattfjellets vestsida	Område preget av rikere berggrunn. Området har store arealer med naturskog av gran og furu, stedvis med urskogpreg og med et rikt artsmangfold. Trongholroa er spesielt verdifullt. Tross at granskogen sjelden er mer enn 150 år finner en metergrove trær. Det finnes spredte gamle furuer på opptil 350 år. Ved en bekk vokser storvokst selje og rogn.
Slottsbekken	Grovvokst urskogpreget granskog med betydelig innslag av gamle lauvtrær.
Bjørnåsen	Store arealer med naturskog og gammelskog, til dels på kalkrik grunn, med til sammen et stort mangfold av skogtyper og arter, herunder mange truede og sårbare. God forekomst av død ved.
Girdalen	Store arealer med naturskog og gammelskog med stort mangfold av skogtyper og arter. God forekomst av død ved.
Sørsiden av Storgnollen/Steinknøsen	Til sammen store arealer med naturskog og gammelskog av furu og gran med gode forekomster av død ved.

Forekomst av rødlistede arter

Det er relativt få plantearter som er oppført på Norsk rødliste for arter 2015 som er påvist innenfor Fulufjellet nasjonalpark. Sibirkjuke og sjokoladekjuke med status «sårbar» er eksempler på rødlistearter som er registrert i området. Norsk rødliste for 2021 viser likevel at flere av planteartene som er registrert innenfor nasjonalparkgrensa har endret status fra «livskraftig» til «nær truet», og noen få arter har endret status fra «livskraftig» eller «nær truet» til «sårbar».

Forekomst av fremmede arter

Det er plantefelt med vrifuru i grensa til Fulufjellet nasjonalpark i Bergådalen. Vrifuru *Pinus contorta* er et fremmed treslag i Norge som utgjør en risiko for det biologiske mangfoldet. Kombinasjonen av at arten har en registrert fortetningsrate på 25-50 % pr. tiår og lang levetid, gir dette arten kategorien potensielt høy risiko. Det er imidlertid mulig at vrifuru uten nyplanting vil gå tilbake. Vrifuru er svært lyskrevende, omtrent som vanlig furu, og dette begrenser etableringsevnen i etablert skog. Naturlig spredning er meget beskjeden da innlandsformen av vrifuru som er mest benyttet i Norge for en stor grad, men ikke absolutt, er avhengig av skogbrann for at konglene skal slippe frøet (Øyen 2009).

Art	Svartlistekategori	Forekomst i Fulufjellet nasjonalpark
Vrifuru	Potensielt høy risiko	Bergådalen, utenfor nasjonalparken.

2.4 Dyreliv

Fuglefaunaen i området er som forventet for de østlige delene av Hedmark. Mangelen på vannspeil og store myrrealer bidrar til at våtmarksfuglene er svakt representert. Hønsefuglartene storfugl, orrfugl, jerpe, lirype og fjellrype forekommer i relativt beskjedne bestander. Både ugler og rovfugler er middels godt representert, med et moderat antall arter. En lokal konsentrasjon av hullrugere er registrert på vestsiden av Girdalen, med fem spettearter på et lite område. Ellers er forekomsten av spetter og andre hullrugere som forventet. Spurvefuglfaunaen er relativt artsrik, men mange av artene har en svært sparsom forekomst. Dette gjelder spesielt sangerne. Arter som er knyttet til naturskog, som storfugl, tretåspett og lavskrike, er til stede i moderate antall. Kongeørn har én fast hekkeplass innenfor nasjonalparken. Også vendehals og dvergspett antas å hekke. Det er påvist forholdsvis få rødlistearter blant fuglene.

De store pattedyrartene forekommer omtrent som forventet. Det er påvist mange arter av spissmus og flaggermus i Ljørdalen Øst. Det er vanskelig å vurdere om dette gjenspeiler spesielt gunstige leveområder siden disse artenes utbredelse er relativt dårlig undersøkt. Alle de 4 store rovdyrartene er påvist i området. Av disse står bjørnen i en særstilling. Fulufjellområdet som helhet synes å være et velegnet og mye brukt leveområde for bjørn. Dette har sammenheng med at tilgrensende områder på svensk side har en god bestand. Mens store deler av Sør-Norge kan ha besøk av

streifende hannbjørner, brukes også arealene øst for Ljøra på norsk side regelmessig av binner med unger. Disse arealene synes å være et av de viktigste områdene for den sakte ekspanderende bjørnestammen i Norge. Det er anslått at til sammen 10-20 bjørner har overvintret i Fulufjellet-området på norsk og svensk side de siste vintrene.

Forekomst av rødlistede arter

Noen av dyreartene som er påvist i Fulufjellet, enten regelmessig eller sporadisk, er oppført på Norsk rødliste for arter 2021, se tabelloversikt nedenfor:

Art	Rødlistakategori
Hare	Nær truet
Heilo	Nær truet
Hønsehauk	Sårbar
Granmeis	Sårbar
Båndkorsnebb	Sårbar
Brunbjørn	Sterkt truet
Jerv	Sterkt truet
Gaupe	Sterkt truet
Ulv	Kritisk truet

At en art er oppført på rødlista betyr at den er fåtallig/sjelden i nasjonal sammenheng, og/eller at arten synes å ha en betydelig negativ bestandsutvikling. Flertallet av de rødlistede artene som er påvist i Fulufjellet, jf. tabellen ovenfor, opptrer fåtallig eller sporadisk i området.

Heilo. Foto: Henrik Strømstad

2.5 Kulturminner

Funn av bergarten jaspis vitner om at det har bodd mennesker langs Ljøra i minst 7000-8000 år. Ellers er det gjort funn fra alle arkeologiske perioder langs dette vassdraget, noe som vitner om at det har vært kontinuerlig bosetting/tilhold i området helt fra eldre steinalder. Folk har levd av jakt, fiske, jord- og skogbruk. De eldste steinalderboplassene og de eldste sporene etter jordbruk i Trysil finnes i Ljørdalen. Samlet sett finnes det i Ljørdalen derfor mange kulturminner som stammer fra menneskenes utnyttelse av utmarksressursene i området opp gjennom tidene. I bygdebøkene for Trysil omtales registreringer av gamle ferdselsveger, fangstanlegg, jernblestrer, setrer, kverner, oppgangssager m.m. i Ljørdalen. Det er ikke foretatt konkrete undersøkelser som viser hvor mye av dette som ligger innenfor nasjonalparken. Det er rimelig å anta at mesteparten av kulturminnene kan lokaliseres til de lavereliggende delene av Ljøras nedbørfelt. Likevel kan det ikke utelukkes at spor etter utnyttelsen av utmarka i fjellet finnes innenfor nasjonalparken.

Noen gamle ferdselsveger gjennomløper nasjonalparken. Särnvägen er en meget gammel ferdselsveg (sommerveg) fra tida før 1644 da Jämtland og Härjedalen tilhørte Norge. Vegen var handelsrute for innbyggerne i Särna og omkringliggende områder. Vegen går fra Ljørdalengrenda via Girdalssetra og Fulunebben over Fulufjellet på svensk side. Det hevdes også at vegen er benyttet som pilegrimsveg. Den såkalte Alterringvegen går opp Bergådalen over riksgrensa nordøst for Slottet til Altarringen på svensk side. Dette er en gammel såkalt «moseveg», fra den tida lav ble sanket og brukt som tilskudd til vinterfôringen av kyr. En vet ikke sikkert hva steinringen som utgjør Altarringen egentlig er. Noen hevder at det er en gammel offerplass, andre at det er en falkfangerplass.

Oppsummering verneverdier

De viktigste verneverdiene som ligger til grunn for opprettelsen av Fulufjellet nasjonalpark er knyttet til følgende forhold:

Relativt store, sammenhengende og urørte fjell- og skogområder som sammen med den tilgrensende nasjonalparken på svensk side utgjør en stor og helhetlig økologisk og landskapsmessig enhet.

Store arealer med høye skogfaglige naturverdier.

Eksempelområde på en ekstremfattig naturtype i fjell.

Landskapsmessige og kvartærgeologiske verdier knyttet til området Storgnollen-Steinknøsen-Furuknøsen.

Mange kilder med frodig vegetasjon.

For utfyllende informasjon om naturfaglige verneverdier henvises det til fagrapportene som er opplistet i kapittel 7 (Aktuell litteratur).

3 Naturkvaliteter og bevaringsmål

3.1 Bevaringsmål for Fulufjellet nasjonalpark

For å følge opp formålet med opprettelsen av nasjonalparker og sikre at naturkvalitetene ivaretas er det behov for tydeliggjøring av formålet og konkretisering av bevaringsmål. En god planmessig gjennomføring av aktuelle tiltak og en systematisk oppfølging av dem krever at forvaltningsplaner inneholder overordnede forvaltningsmål og konkretiserer bevaringsmål for utvalgte naturkvaliteter. En forvaltning ut fra bevaringsmål basert på tilstandsvurdering og overvåking, vil gi en bedre kvalitetssikring av de tiltak som prioriteres gjennomført. I det ligger også å skaffe seg grunnlag for å dokumentere i ettertid om iverksatte tiltak har hatt ønsket effekt. Dette er avgjørende for vurdering av behovet for oppfølgende tiltak.

Naturkvalitet er definert som de naturtypene, artene, geologien og landskapet som skal bevares i et verneområde. For hver naturkvalitet kan det defineres **bevaringsmål**. Bevaringsmål definerer den tilstanden man ønsker at en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare og kan for eksempel presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser eller forekomst av bestemte arter. Bevaringsmål kan betraktes som en utdyping og presisering av verneforskriftens formålsparagraf som tradisjonelt ofte har vært relativt overordnet og lite konkret. Det kan også knyttes bevaringsmål til andre deler av formålet med opprettelsen av et verneområde, som friluftsliv.

Tilstandsvariabel er en indikator som brukes til å vurdere tilstanden til en naturkvalitet. Det er definerte bevaringsmål for de tilstandsvariablene som har betydning for tilstanden for den gitte naturkvaliteten. Hvilke tilstandsvariabler det er aktuelt å sette bevaringsmål for vil variere for de ulike naturkvalitetene. For hver tilstandsvariabel skal det i utgangspunktet føres opp metode for overvåking, vurdering av tilstandsklasse og aktuelle tiltak. Tilstandsvariablene er gruppert i henhold til NiN-tilstandsvariabler.

Bevaringsmålbegrepet er knyttet til mål og tilstandsvariabler som er definert i Miljødirektoratets system NatStat2.0. Bevaringsmål og lokal overvåking skal rettes mot problemstillinger med tydelig forvaltningsrelevans. Bevaringsmål skal derfor benyttes for å måle hvordan lokal påvirkning endrer naturtilstanden, og om en over tid oppnår ønsket effekt av skjøtselstiltak.

Hensikten med bevaringsmål for enkeltarter er å dokumentere utviklingen i populasjoner eller utbredelsesareal. Dette er først og fremst viktig for rødlistearter der det er risiko for at arten dør ut enten lokalt eller nasjonalt. For de naturkvaliteter der status er kjent, vil det gå relativt greit å fastsette bevaringsmål. Derimot for de naturkvaliteter der status er ukjent eller ikke tilstrekkelig kjente vil det være behov for videre undersøkelser før bevaringsmål fastsettes. Overvåking av bevaringsmål i verneområdet vil kunne bidra til å heve kunnskapen om utviklingen av naturkvalitetene og årsakene til observerte endringer. Overvåking av

naturkvalitetene vil være viktig for å fastsette metoder for oppfølging og fastsetting av bevaringsmål er en løpende oppgave i forvaltningen av verneområdet.

For å definere naturkvaliteter og bevaringsmål kreves det at forvaltningen har god oversikt over naturtilstanden i området og utviklingstendenser. Kunnskapen om de ulike naturkvalitetene i Fulufjellet nasjonalpark er relativt god, men ikke fullstendig. Bevaringsmålene er knyttet til forvaltningsmål som igjen er utledet av verneformålet. Klare forvaltningsmål og gode retningslinjer for en differensiert forvaltning vil være viktige virkemidler for å ivareta verneverdiene og bruken på en konsekvent og forutsigbar måte.

I vedlegg 2 er det satt opp bevaringsmål for naturkvaliteter som vurderes som sentrale for Fulufjellet nasjonalpark.

Foto: Henrik Strømstad

4 Brukerinteresser – status, mål, utfordringer, retningslinjer og tiltak

I kapitlet omtales ulike brukerinteresser som er berørt av verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark. For hvert tema redegjøres det for status, aktuelle punkter i verneforskriften (rammeverket) og hvilke forvaltningsmessige utfordringer en står overfor. Dette munner ut i forslag til retningslinjer for hvordan regelverket skal tolkes og praktiseres, samt eventuelle forslag til tiltak.

4.1 Jordbruk. Vedhogst

Status

Tradisjonelt er Ljørdalen et skogbruks- og jordbruksområde der skogbruket har hatt størst økonomisk og sysselsettingsmessig betydning. Dalføret ligger i et marginalområde for jordbruk, men jordbruksarealer setter sitt preg på landskapet i de elvenære områdene. Driftsenhetene er imidlertid i hovedsak små.

Innenfor nasjonalparken finnes det ikke jordbruksarealer som er i drift. Området utnyttes også i dag i svært liten grad til utmarksbeite. Sauebesetninger slippes ikke lenger innenfor nasjonalparken. De siste årene har området heller ikke blitt utnyttet som beite for storfe eller andre typer husdyr. Det var sporadisk beite av tamrein i området på 1950- og 1960-tallet.

Forvaltningsmål:

Vernet skal ikke være til hinder for utmarksbeiting. Beitebruken skal ikke ødelegge eller forringe natur- eller landskapsmessige kvaliteter. Nye tekniske inngrep knyttet til jordbruksvirksomhet er ikke tillatt, eksempelvis nydyrking og oppføring av bygninger og gjerdeanlegg.

Rammer/ bestemmelser, utfordringer og vurderinger

Verneforskriftens § 3 punkt 1.1:

- Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder nydyrking og oppføring av nye bygninger, gjerder og anlegg.

Opprettelse av nasjonalparker gjøres først og fremst for å sikre store sammenhengende naturområder med urørt eller tilnærmet urørt preg. Verneformålet er også knyttet opp til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark vil disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Tillatelse til oppføring av nye bygninger for jordbruksformål, nydyrking og oppføring av nye gjerdeanlegg kan derfor ikke påregnes gitt.

Forbudene i verneforskriftens § 3 er ikke til hinder for følgende jordbrukstiltak (tiltak som en ikke trenger å søke om):

- Beiting, jf. verneforskriftens § 3 punkt 2.2.a

Beite er tillatt. Dette betyr at beiting ikke krever behandling etter verneforskriften. Verneforskriften setter heller ingen begrensninger med hensyn til antall dyr som slippes eller arter og raser som det beites med.

- Vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger, herunder bygninger, gjerder, sankekvever, bruer og klopper, jf. verneforskriftens § 3 punktene 1.2.a og 1.2.b

Vedlikehold av anlegg og innretninger knyttet til beitebruken (bygninger, gjerder, sankekvever, bruer, klopper etc.) for å opprettholde eksisterende standard er tillatt uten at det må søkes spesielt om dette. Ønsker/planer om nye gjerder, bruer osv. må behandles som dispensasjonssaker, dvs. at det må søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til oppføring av slike. Tiltak som innebærer fasadeendring er ikke å regne som vedlikehold, men vil være søknadspliktige tiltak.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Hogst av ved til buer, hytter og setrer som ligger i nasjonalparken, jf. verneforskriftens § 3 punkt 2.3

Uttak av trevirke til brensel for bygninger i nasjonalparken krever dispensasjon fra verneforskriften. En kan tenke seg flere alternative måter dette kan løses på:

1. Forvaltningsmyndigheten anviser veduttagssteder for aktuelle bygninger. Fordi den totale bygningsmassen i nasjonalparken er relativt liten, kan dette være overkommelig ressursmessig og dermed være mulig å gjennomføre.

2. Ved fraktes inn utenfra med snøskuter. Ut fra hensynet til verneverdiene vil valg av forsyningsstrategi bli en avveining mellom hva som miljømessig er gunstigst, motorisert transport på vinterføre eller inngrep i vegetasjonen. Forutsatt at kjøreomfanget begrenses til det absolutt nødvendige og at det ikke foretas rydding av vegetasjon i kjøretraseene, så kan bruk av snøskuter til slik nyttetransport være å anbefale. Dette vil i så fall skjerme landskapet mot hogstinnngrep. Denne miljøgevinsten må således veies opp mot den overordnede målsettingen om å begrense omfanget av motorferdsel i nasjonalparken til det aller nødvendige.

3. Angi veduttakssoner som gjelder generelt for alle bygninger. Dette kan eksempelvis gjøres ved å si at vedhogst innenfor en radius av 100 meter, 200 meter osv. fra bygningene er «lovlig» veduttak. I tillegg kan det vurderes å sette som vilkår at all vedhogst skal begrenses til hogst av bjørk.

Det er svært få bygninger totalt i Fulufjellet nasjonalpark, jf. tabell 1. Av disse er det trolig også noen som det ikke er aktuelt eller behov for å forsyne med ved gjennom hogst i nærområdene. En foreslår derfor at for de hytter/buer som er aktuelle løses behovet for ved gjennom å gi tillatelse til skånsomt uttak i bygningenes nærområde, dvs. strategi 1. Dette forutsetter at eier søker forvaltningsmyndigheten om dispensasjon for veduttaket, med angivelse av lokalitet og hva slags virke som ønskes tatt ut. Forvaltningsmyndigheten vurderer søknaden i forhold til tilgjengelig informasjon om verneverdiene i området.

Tillatelse til vedhogst innenfor nasjonalparken for å forsyne bygninger som ligger utenfor kan ikke påregnes gitt.

Problemstillinger knyttet til motorferdsel i forbindelse med landbruksaktiviteter er omtalt i kapitlet om motorferdsel.

Retningslinjer

- Beiting er tillatt. Antall beitedyr skal være tilpasset ressursgrunnlaget.
- Ordinært vedlikehold av gjerder, sankekvever, klopper og bruer er tillatt.
- Eventuelle planer om oppføring av nye gjerder og sankekvever vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle i forhold til hensynet til verneverdiene. Det kan ikke påregnes gitt tillatelse til omfattende gjerding i utmarka.
- For de få bygningene dette er aktuelt kan tillatelse til uttak av ved i bygningenes nærområder på visse vilkår påregnes gitt.

4.2 Bygninger og anlegg

Status

Det er relativt få bygninger til sammen innenfor Fulufjellet nasjonalpark. Flertallet av disse er enkelthytter og buer. Nedenfor følger en oversikt over det som finnes av bygningssmasse innenfor nasjonalparkarealet:

Tabell 1. Oversikt over bygninger og anlegg innenfor Fulufjellet nasjonalpark

Lokalitet	Bygg- og anleggstype	Eie
Bergådalen, vest for Litlhamaren	Hytte	Privat
Brattfjellet S, i øvre del av skogbandet ca. 1.5 km øst for Brattfjellhamaren	Hytte	Privat
Brattfjellhamaren vest	Steinbu	Privat
Nordre Bjørnåsbekken	Koie (skogs-husvære)	Privat
Samløpet Bergåa/nordre Bjørnåsbekken	Hytte	Privat
Slottet vest	Måssåbu	Privat
Skjæret, øst for Linnas	Hvilebrakke	
Storengat i Bergådalen, vest for Litlhamaren	Bru	Privat
Samløpet Bergåa/nordre Bjørnåsbekken	Bru	Privat
Gira ved Girdalssætra	Bru	Privat

Forvaltningsmål:

Oppføring av nye bygninger i nasjonalparken skal unngås. Det vil være en restriktiv holdning til søknader om dispensasjoner for nybygging. Ordinært vedlikehold av eksisterende bygninger er tillatt.

Rammer/bestemmelser, utfordringer og vurderinger

Verneforskriftens § 3 punkt 1.1:

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av varige eller midlertidige bygninger.

Opprettelse av nasjonalparker gjøres først og fremst for å sikre store sammenhengende naturområder med urørt eller tilnærmet urørt preg. Verneformålet er også knyttet opp til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis

bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark vil disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Tillatelse til oppføring av nye bygninger kan derfor ikke påregnes gitt.

Angående ønsker/planer om tilbygg til ombygging av eksisterende bygninger, se omtale nedenfor.

Forbudsbestemmelsene i verneforskriftens § 3 er ikke til hinder for:

Vedlikehold av eksisterende bygninger, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a

Ordinært vedlikehold og reparasjoner av eksisterende bygninger kan utføres uten at det krever melding til eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være begrunnet i opprusting av teknisk og funksjonell standard slik som tetting mot trekk, etterisolering, montering av nye vinduer, reparasjoner av tak, ytterkledning og fundamentering m.m. Utgangspunktet for vedlikehold av bygninger er at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk, og at reparasjoner er å foretrekke framfor hele utskiftninger der dette er mulig.

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den etter forvaltningsmyndighetens oppfatning kunne vedlikeholdes i henhold til verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a. I motsatt fall må planer om restaurering av bygning på samme sted betraktes som nybygg og behandles som en ordinær dispensasjonssak.

Tabell 1 gir en oversikt over eksisterende bygninger i nasjonalparken. Retningslinjene for vedlikehold som er skissert ovenfor, vil derfor gjelde for disse bygningene.

Foto: Henriette Bøe Kildahl

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.a

I de fleste tilfellene vil det være kulant å få tillatelse til slik gjenoppføring. Søknadsplikten sikrer at forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene. En vil på den måten ha mulighet til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming (eksempelvis valg av materialer og farger), samt kunne styre plasseringen dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med naturforvaltningsinteresser.

- Ombygginger og mindre utvidelser av bygninger, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.b

Påbygginger/tilbygg til eksisterende bygninger er ikke å betrakte som vedlikehold, uansett omfang. Gjennomføring av slike byggetiltak krever derfor dispensasjon med hjemmel i verneforskriftens § 3 punkt 1.3.b. Forutsetninger for å gi dispensasjon for tilbygg/ombygging bør være at byggetiltaket ikke skal være knyttet til bekvemmelighetshensyn, men forankret i konkrete behov (vedplass, do etc.) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse. Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate og funksjonen til bygningen skal ikke endres. Svært små buer bør ikke påbygges.

Alle ombygginger skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk og tilpasses landskapet, jf. også siste avsnitt i verneforskriftens § 3 punkt 1 om landskapet. Verneforskriften regulerer imidlertid ikke innvendige ombygginger som er begrenset til eksisterende grunnflate.

- Riving av gamle bygninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.e

Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å tillate at gamle bygninger som har en funksjon og som er i bruk kan rives og at det oppføres nye på i utgangspunktet samme tomt og med samme størrelse og funksjon som den opprinnelige. Det skal ikke gå uforholdsmessig lang tid fra riving har funnet sted til ny bygning oppføres. Alternativ plassering bør vurderes dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med andre naturforvaltningsinteresser. Før tillatelse til riving blir gitt så skal det sjekkes opp med rette myndighet om det er knyttet kulturvernaglige verneverdier til bygningen. Gjenoppføring av bygninger der det tidligere har stått bygninger kan ikke påregnes gitt.

- Bruksendring av eksisterende bygninger, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.f

Eksempel på bruksendring kan være å ta i bruk en eksisterende bygning til et åpent husvære for allmenheten, f.eks. i forbindelse med rasting og overnatting. Et annet eksempel kan være at en eksisterende bygning tilrettelegges som en utleieenhet i utmarksturismesammenheng. Bruksendringer krever ofte tillatelse etter plan- og bygningsloven og må derfor omsøkes. Det synes hensiktsmessig at de samme typer bruksendringer som

krever behandling etter plan- og bygningsloven også skal vurderes i forhold til verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark, § 3 punkt 1.3.f.

Retningslinjer

Tillatelse til oppføring av nye bygninger kan ikke påregnes gitt.

Ordinære vedlikeholdsarbeider på eksisterende bygninger kan gjennomføres uten at planer for dette må forelegges eller godkjennes av forvaltningsmyndigheten.

Tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade kan påregnes gitt.

Dersom visse vilkår er oppfylt, kan det gis tillatelse til ombygginger og oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger.

Tillatelse til riving av gamle bygninger som er i bruk og oppføring av nye på samme tomt og med samme funksjon kan påregnes gitt.

4.3 Jakt og fiske

Status

Jakt, fangst og fiske har lange tradisjoner i området og representerer en viktig brukerinteresse. Det jaktes på elg, rådyr, bever og småvilt. Småviltjakta omfatter i hovedsak jakt på skogsfugl, rype og hare. Elgjakta har størst økonomisk betydning. Elgjakta forvaltes av viltstellområdet i Ljørdalen. Statskog og Ljørdalen Jaktfelleskap forvalter småviltjakta.

Området er et populært og mye benyttet område for sportsfiske. De mest ettertraktete fiskeartene er ørret og harr. Sideelvene til Ljøra er attraktive fiskestrekninger. Utmarkslaget i Ljørdalen forvalter fisket.

Forvaltningsmål:

Skade og unødig forstyrrelse av dyrelivet, herunder hi-, hekke-, yngle- og gyteplasser, skal unngås.

Vernet skal ikke være til hinder for jakt og fangst etter viltlovens bestemmelser.

Vernet skal heller ikke være til hinder for fiske etter lakse- og innlandsfisklovens bestemmelser.

Rammer/bestemmelser, utfordringer og vurderinger

Verneforskriftens § 3 punkt 3.1

Dyrelivet, herunder hi-, hekke-, yngle- og gyteplasser, er vernet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vann er forbudt.

Denne hovedbestemmelsen understreker at det i utgangspunktet er en generell dyrelivsfredning i nasjonalparken. Fredningen omfatter også unødige forstyrrelser og skade eller ødeleggelse av hi-, hekke-, yngle- og gyteplasser.

Vernebestemmelsene i § 3 punkt 3.1 er ikke til hinder for:

- Jakt og fangst i samsvar med gjeldende lovverk, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.2.a.

Jakt og fangst som er i samsvar med viltloven og forskrifter gitt i medhold av denne er tillatt, dvs. at verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark ikke legger restriksjoner på denne aktiviteten utover nevnte lovverk.

- Fiske i samsvar med gjeldende lovverk, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.2.a.

Verneforskriften legger ikke restriksjoner på fiske utover det som er fastsatt i lov om lakse- og innlandsfisk med tilhørende forskrifter.

- Skadefelling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.2.b.

Verneforskriften legger ikke restriksjoner eventuelle skadefellingsforsøk på store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk og etablert rovviltforvaltning.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Utsetting av fisk fra lokale fiskestammer der dette er gjort tidligere, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.3.a.

Utsetting av fisk eller andre ferskvannsorganismer er i utgangspunktet ikke tillatt, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.1 der det blant annet heter at utsetting av dyr på land og i vann er forbudt. Det kan oppstå ønske om og behov for å kunne gjøre enkle tiltak for å bedre fisket i noen vann og vassdrag i nasjonalparken. Dette er bakgrunnen for at forvaltnings-myndigheten er gitt anledning til å kunne gi tillatelse til utsetting av fisk fra stedegne stammer der dette er gjort tidligere. Formuleringen må tolkes slik at forvaltningsmyndigheten er innstilt på å være imøtekomende overfor slike ønsker på steder der slike kultiveringstiltak er utført tidligere, men at planene må forelegges forvaltningsmyndigheten til vurdering og godkjenning. Med «steder» i denne forbindelse menes konkrete enkeltvann eller strekninger av vassdrag. En betingelse for å få tillatelse til utsetting er at en benytter fisk fra stedegne stammer. Innføring av fiskearter som er fremmede for stedet eller innføring av andre ferskvannsorganismer som vil kunne endre naturtilstanden, er ikke tillatt. I vann som fra naturens side er fisketomme kan det ikke påregnes å få tillatelse til utsetting av fisk.

Det kan ikke påregnes gitt tillatelser til «tyngre» fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep, eksempelvis oppdemminger, utgravinger og andre former for biotopforbedrende tiltak. Gjennomføring av slike tiltak vil stride mot det overordnede formålet om å bevare landskapet og økosystemene i mest mulig naturlig og urørt tilstand og også komme i konflikt med verneforskriftens generelle forbud mot gjennomføring av nye tekniske inngrep av permanent karakter (§ 3 punkt 1.1).

- Kalking av vassdrag som er nødvendig for å reetablere eller hindre at arter dør ut. I forvaltningsplanen skal det fastsettes et referanseområde som ikke kan kalkes, jf. verneforskriftens § 3 punkt 3.3.b.

Det er i utgangspunktet et forbud mot kalking i Fulufjellet nasjonalpark, jf. verneforskriftens § 3 punkt 7.1 der det blant annet heter at all bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Det er hittil ikke vært gjennomført kalkingstiltak innenfor nasjonalparken. Tillatelse til å gjennomføre eventuelle kalkingstiltak vil vurdert gitt forutsatt at det kan dokumenteres at det er en reell fare for at dyrearter kan dø ut på grunn av sur nedbør, samt at tiltakene er i samsvar med konkrete planer med angivelse av mengder, ønsket pH, overvåking og oppfølging. Videre legges det til grunn at omfanget av kalkingen ikke skal være større enn at pH-verdiene holder seg innenfor de verdiene som er naturlig for området. Dersom det blir gitt tillatelse til kalking skal det samtidig defineres et referanseområde som skal forbli

upåvirket av kalkingstiltak.

Retningslinjer

- Jakt og fangst er tillatt i samsvar med viltloven og tilhørende forskrifter.
- Fiske er tillatt i samsvar med lakse- og innlandsfiskloven med tilhørende forskrifter.
- Skadefelling av store rovdyr er tillatt i samsvar med gjeldende lovverk og tilhørende forskrifter.
- Tillatelse til utsetting av fisk fra stedegne stammer på steder der det er satt ut fisk tidligere kan påregnes gitt.
- Tillatelse til biotopforbedrende tiltak som krever tekniske inngrep kan ikke påregnes gitt.
- Tillatelse til videreføring av kalkingsprosjekter som eventuelt var satt i gang på vernetidspunktet kan påregnes gitt. Planer om kalking i vann og vassdrag som ikke fra før er påvirket av slike tiltak vil bli nøye vurdert, spesielt med bakgrunn i faren for at arter kan dø ut på grunn av sur nedbør.

Når det gjelder problemstillinger knyttet til motorferdsel ved utøvelse av jakt og fiske så henvises det til kapittelet om motorferdsel.

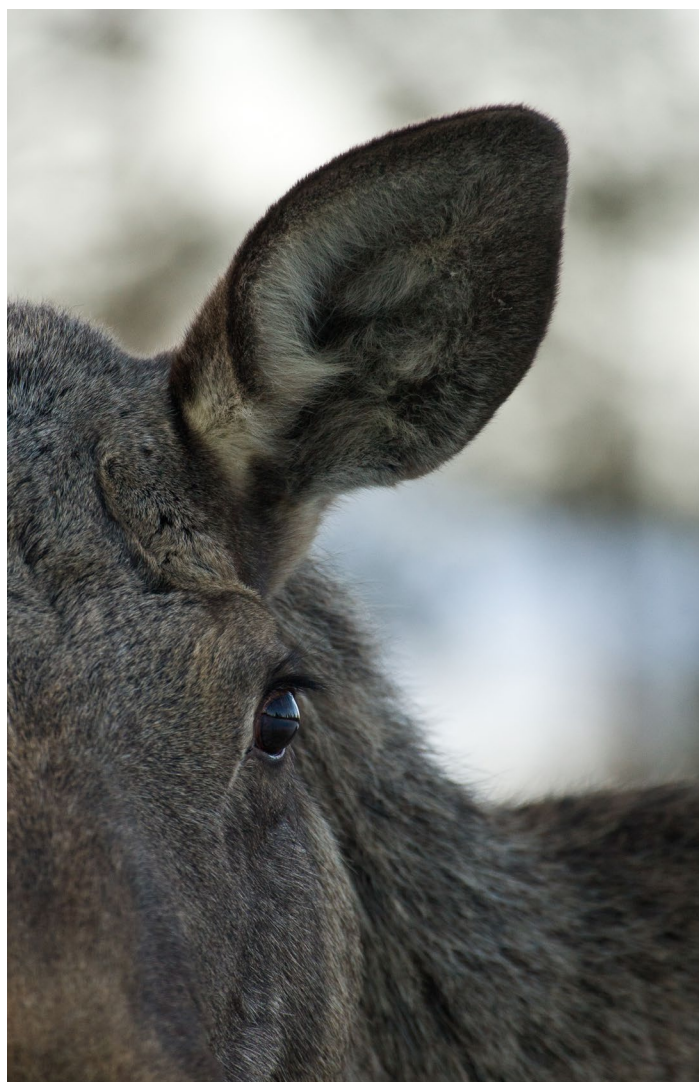

Foto: Jan Nordkvålen

4.4 Ferdsel og friluftsliv. Naturbasert reiseliv

Status

Fulufjellet nasjonalpark er et mye brukt friluftslivsområde. Området gir muligheter for en rekke utendørs friluftslivsaktiviteter som tradisjonell turgåing til fots og på ski, jakt, fiske, bærplukking m.m. Store deler av området er relativt lett tilgjengelig til alle årstider. Dagens brukere av området kommer i første rekke fra lokalbefolkningen, men de mange hyttene i Ljørdalen bidrar også til at mange utenbygdsboende gjør bruk av områdets kvaliteter i friluftssammenheng. Nærheten til Sverige og satsingen på turisme og friluftslivstilrettelegging på den svenske siden av Fulufjellet vil trolig medføre at nye brukergrupper i framtida vil benytte arealer på norsk side i større omfang enn det som er tilfelle i dag.

I verneområdet er det noen stier og ferdselsveier som opp gjennom årene har blitt merket. Merkingen er i stor grad gjennomført som vardemerking, den er sparsom og består i noen tilfeller kun av en liten stein lagt på toppen av en annen, eller som staker.

I regi av Ljørdalen Grendeutvalg er det laget et turkart for Ljørdalen. Følgende stier/gamle ferdselsårer går fram av turkartet:

- Brynvegen. Fra Måsåvegkoia østover langs Storbekken til riksgrensa. Navnet har opprinnelse fra funn av bryner (en kvartssandstein som ble brukt til kvessing av ljåer, kniver og økser) i Tangådalen.
- Särnvegen. Fra grenda på nordsiden av Gira til Girdalssetra og til riksgrensa på Fulunebben. Gammel ferdselsvei fra tida før 1644 da Jämtland og Härjedalen tilhørte Norge. Veggen var handelsvei for innbyggerne i Särna og tilgrensende områder.
- Drøkkjekjeldvegen. Avstikker fra Särnvegen som går fra Ljørdalen over Fulufjellet til Øvre Girdalssetra og Altarringen på svensk side.
- Bergådalen. Fra Bergådalen går det en merket sti over Slottet/Slottshammaren til riksgrensa. Avstikker til Storfurua som er et gammelt tre, trolig over 600 år gammelt.

I tillegg eksisterer blant annet følgende stier/gamle ferdselsårer i Fulufjellet (tradisjonsmerket):

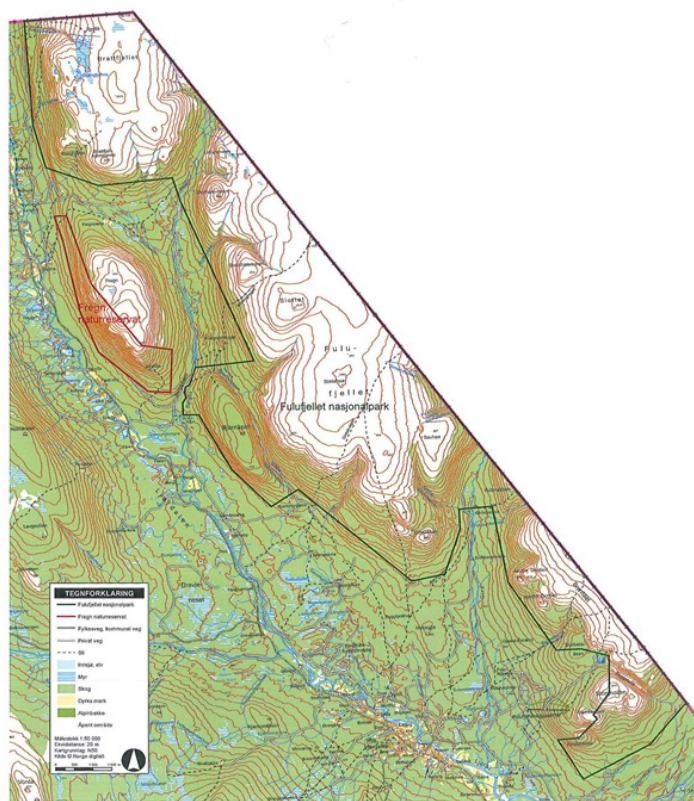
- Girdalsvegen. Går fra Bjørnmørsætra og videre sør for Simlehøa til riksgrensa. Stien møter Drøkkjekjeldvegen på fjellet.
- Mosevegen. Går fra utløpet til Nordre Bjønnåsbekken i Bergådalen og opp i Fulufjellet mellom Slottshammaren og Slottet.
- Kort sti til Altarringen. Går fra en parkeringsplass innerst i Bergådalen. Merket med varder fra Bergåa og opp på fjellet. Veggen passerer den karakteristiske Mellgårdhaugen.
- Skjærvegen/Trongholveien. Går fra Skåret til Skjæra (nå Skårvallen) sør for Mörkret i Sverige. Stien er

bl.a. brukt av folk fra Skåret til å besøke slektninger på andre siden av grensen, fiske i Harrskjøa og Røsjøa, jakt, multe- og mosesanking. Dette er også en gammel kurerrute som ble benyttet under krigen. Stien går igjennom Trongholroa.

Det kjøres opp et relativt omfattende skiløypenett i Ljørdalen, men svært lite av dette berører nasjonalparken. Tradisjonelt er det blitt kjørt opp skiløype fra Fulufjellet Alpinsenter via Storbekkåsen til riksgrensa på Brynflået. Dette er den eneste traseen som berører nasjonalparken.

Det finnes ingen turisthytter, selvbetjente eller betjente, med overnattingsmuligheter innenfor Fulufjellet nasjonalpark.

Figur 2: Kart over stitraseer som er merket innenfor Fulufjellet nasjonalpark.

Prinsipper/Målsettinger

Retten til fri ferdsel i utmark (allmannsretten) har vært og er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen. Denne retten er nedfelt i friluftsloven og skal også tilgodeses i forvaltningen av nasjonalparker. I utgangspunktet gjelder allmannsretten innenfor alle områder som er vernet med hjemmel i naturmangfoldloven og tidligere naturvernloven, dersom det ikke er fastsatt spesielle bestemmelser i forskriften som regulerer ferdsel. Friluftsloven stiller krav til alle om hensynsfull adferd på annen manns grunn. Friluftslivs-utøvelsen i nasjonalparker skal bygge på en friluftslivstradisjon som er enkel og lite ressurskrevende med små krav til utstyr og fysisk tilrettelegging.

Mulighetene for allmenheten til å besøke Fulufjellet nasjonalpark og få naturopplevelser av høy kvalitet

inngår som en del av formålet med opprettelsen av nasjonalparken. Særlig betydningsfullt synes det å kunne tilby opplevelser som forutsetter urørt eller lite påvirket natur («villmarksopplevelser»), stillhet og ro, muligheter for ensomhet, kunne klare seg selv og ta seg fram selv, frihet fra urbant preg osv.

Uten at det kommer i konflikt med mulighetene for villmarksopplevelse må/bør besøkende likevel kunne tilbys en viss grad av tilrettelegging for å gjøre adgangen til naturopplevelser noe enklere og dermed kunne gi gode opplevelser for flere. Dette kan være informasjons-plakater/info-rom ved naturlige entreer, informasjonsbrosjyrer, personlige kontakter (oppsyn, naturveileder), samt godt vedlikeholdte og merkede stier, herunder klopping, bruer. Tyngre tilretteleggingstiltak som krever større tekniske inngrep, eksempelvis overnattingsbedrifter, parkeringer, aktivitetsanlegg osv. skal ikke lokaliseres i nasjonalparken. Dette er likevel ikke til hinder for at brukere av slike fasiliteter og anlegg som er etablert eller som etableres i nærområdene bruker nasjonalparken til rekreasjon og naturopplevelse. Nærhet til en nasjonalpark kan ha stor markedsføringsverdi for slike etableringer og aktiviteter.

Mange grupper besøkende vil kunne bruke Fulufjellet nasjonalpark som friluftslivsområde. Dette kan være langvegsfarende besøkere, både norsk og internasjonal allmenhet, i tillegg til lokale/regionale brukere. Både unge og gamle, erfarne og ikke erfarne naturbrukere, skoleklasser på alle nivåer m.fl. vil kunne være viktige brukergrupper. Det er det enkle og lite ressurskrevende friluftslivet som krever liten grad av teknisk tilrettelegging som skal prioriteres i nasjonalparker. Men det er likevel åpning for at Fulufjellet nasjonalpark kan benyttes til friluftslivsaktiviteter som vanligvis ikke defineres som en del av det tradisjonelle friluftslivet, forutsatt at naturmiljøet ikke blir skadelidende. Eksempler på slike aktiviteter kan være hundspannkjøring og kiting. Organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet må imidlertid innhente særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Problemstillinger omkring organisert bruk i friluftslivssammenheng er nærmere drøftet nedenfor.

Fulufjellet nasjonalpark skal forvaltes etter følgende målsettinger og prinsipper for ferdsel:

Retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten) gjelder innenfor Fulufjellet nasjonalpark.

All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at ikke vegetasjon, dyreliv og kulturminner blir ødelagt, skadet eller unødig forstyrret, jf. også verneforskriftens § 3 punkt 5.1. *Sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse* er nøkkelbegreper i denne sammenheng.

Ferdselen skal forsøkes styrt utenom spesielt sårbare områder/forekomster.

Fulufjellet nasjonalpark skal bidra positivt til livskvalitet, helse og trivsel for besøkere.

Rammer/bestemmelser, utfordringer og vurderinger

Verneforskriftens formålsparagraf (§ 1)

- Allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging, jf. verneforskriftens § 1, avsnitt 3.

Hensynet til det enkle og tradisjonelle friluftslivet er innarbeidet som et delmål i formålsparagrafen. Dersom det oppstår konflikter mellom hensynet til ivaretagelse av naturverdier og menneskelig bruk i fritidssammenheng så skal friluftslivssammenhengene vike. Når det gjelder nærmere drøfting av muligheter og begrensninger som er knyttet til formålsparagrafens formuleringer mht. friluftsliv og naturopplevelse, så henvises det til avsnittet om målsettinger/prinsipper ovenfor.

Hovedbestemmelser (forbud) i verneforskriftens § 3 punkt 1 om «Landskapet» som er relevante mht. bruk av nasjonalparken i friluftslivssammenheng:

- Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt og merking av stier og løyper, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.1.

Verneforskriften setter generelt forbud mot bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt og merking av nye stier og løyper i nasjonalparken. Bestemmelsen må ses i lys av at det i utgangspunktet er et forbud mot alle tekniske inngrep av permanent karakter i nasjonalparken. Det er imidlertid innarbeidet muligheter for unntak fra denne hovedbestemmelsen, jf. nedenfor. Innarbeiding av disse unntaksbestemmelsene må sees i lys av formuleringene angående friluftsliv i formålsparagrafen. Det legges her vekt på at allmenheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vernebestemmelsene i § 3 punkt 1 er ikke til hinder for (generelle unntak):

- Vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer, klopper og skilt, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.2.b.

Ordinært vedlikehold av eksisterende bruer, klopper, merkede stier og skilt er tillatt uten at det må søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til dette.

Kart i figur 2 viser stitraseer som er merket innenfor Fulufjellet nasjonalpark, så langt en har oversikt over. Dette er stier som er etablert og driftes i regi av Ljørdalen Grendeutvalg. Adgangen til vedlikehold av merkede stier er således knyttet til disse traseene.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Bygging av bruer og legging av klopper, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.c.

Anlegg av nye bruer og klopper krever spesiell tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dersom anlegg av slike vurderes som nødvendig for trygge kryssinger av bekker og vassdrag langs det etablerte stinettet, er forvaltningsmyndigheten innstilt på å gi tillatelse til dette. Ønsker og planer om nye bruer/klopper som ikke er en del av en etablert stitrase vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle med bakgrunn i formålet med anlegget og mulig berøring med verneverdier.

Det vil også kunne framkomme ønsker om å kloppelegge enkelte strekninger av det etablerte stinettet. Dette vil være mest aktuelt ved kryssinger av myrer og våte partier der ferdsele er relativt stor. Forvaltningsmyndigheten vil i utgangspunktet være positiv til slike tilretteleggingstiltak, med bakgrunn i at slik klopping vil bidra til å kanalisere trafikken og dermed unngå skjemmende tråkkaskader. På bakgrunn av topografien og forekomsten av naturtyper vurderes imidlertid ikke behovet for slik klopping å være særlig stort innenfor nasjonalparkarealet.

- Oppsetting av skilt og merking av nye stier i henhold til forvaltningsplanen, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3.d.

Med de 4 hovedturstiene som går fra hoveddalføret østover gjennom nasjonalparken og inn på svensk side så synes tilbudet av merkede turiststier i Fulufjellet å være relativt godt. Med bakgrunn i at det er et godt utbygd tilbud av turiststier i nasjonalparken, vil eventuelle planer/ønsker om å utvide stinettet og tilrettelegge i områder der det ikke finnes slike anlegg fra før bli nøye vurdert i hvert enkelt tilfelle. Momenter/forhold som vil bli vektlagt ved vurdering av eventuelle konkrete planer om etablering av nye stier er omfanget av tiltaket, grad av urørthet i området som berøres av tiltaket, landskapsmessige vurderinger og forholdet til naturfaglige interesser.

Foto: Ariane Bekk Norstad

Det har vært framsatt forslag om å etablere en ny grenseoverskridende stiforbindelse fra Trongholroa over Brattfjellet til Bergådalsstugan på svensk side. Aktuell trase er på norsk side synlig i fjellet ved varding. Det er påpekt at turen vil gi fine naturopplevelser og egne seg som en dagstur. Muligheten for en slik stietablering vil bli vurdert nærmere som en del av den framtidige forvaltningen, blant annet med bakgrunn i kriteriene nevnt i avsnittet foran.

Bestemmelser om ferdsl, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5:

- Organisert turvirksomhet til fots kan foregå så lenge ikke naturmiljøet blir skadelidende jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.2. Organisert ferdsl og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer gis i forvaltningsplan.

Organisert ferdsl er definert slik:

«Ferdsl der en (person, lag, skoleklasse, firma el. likn.) planlegger, koordinerer eller gjennomfører tur og det gjelder ferdsl med grupper av deltagere, en aktivitet som blir gjentatt, eller der aktiviteten er kunngjort eller markedsført på forhånd. Dette omfatter bla. utsetting av poster for turorientering, topptrim, jaktprøver, jaktguiding, idrettsarrangement, større teltleirer over tid, organisert trening i store grupper og klatring i større grupper med jellfører.»

Det synes naturlig å legge tilsvarende definisjon til grunn for forvaltningen av verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark. I motsetning til det enkle og tradisjonelle friluftslivet medfører organisert ferdsl ofte et større antall mennesker på samme sted til samme tid. Dette kan for eksempel omfatte idrettsarrangementer, teltleirer, storspannkjøring med hund, samt mer spenningsbaserte aktiviteter som krever spesiell kunnskap, utstyr og tilrettelegging som den vanlige turgåer ikke har eller krever (kiting, paragliding, juving, fosserenning mm).

Det er ikke søkeplikt for organisert ferdsl til fots, forutsatt at denne ikke på noen måte skader naturmiljøet. I stor grad blir det opp til den enkelte «tiltakshaver» skjønn å vurdere om aktiviteten vil skade naturmiljøet. Med «til fots» i denne sammenheng menes også skigåing.

Det er søknadsplikt for organisert ferdsl som kan skade naturmiljøet. Det er i første rekke faren for uheldig markslitasje og forstyrrelser av dyrelivet som gjør at slike organiserte opplegg og store arrangementer er underlagt søknadsplikt. Bestemmelsen skal ikke tolkes som om det er et forbud mot slik aktivitet. Men bestemmelsen sikrer at forvaltningsmyndigheten får en oversikt over omfanget av ønsket og gjennomført aktivitet. Videre sikrer søknadsplikten muligheten for dialog mellom forvaltningsmyndighet og tiltakshaver. Forvaltningsmyndigheten kan dermed formidle informasjon om verneverdier, spesielt sårbare områder, tider på året osv. Søknadsplikt sikrer forvaltningsmyndigheten også mulighet til å styre aktivitet i tid og rom, likeledes mulighet for å begrense og om nødvendig nekte gjennomføring av arrangementer og organiserte opplegg med

bakgrunn i mulige konflikter med verneverdiene.

Bestemmelsen forutsetter at en definerer hvilke type organiserte aktiviteter som *kan* skade naturmiljøet og som det dermed er søknadsplikt for. I teorien kan en tenke seg at Fulufjellet kan ønskes brukt til organiserte opplegg for følgende ferdselsformer og aktiviteter:

- Sykling
- Ridning
- Teltleirer
- Idrettsarrangementer/andre store arrangementer
- Hundekjøring
- Jaktprøver
- Kiting/skiseil
- Fjellklatring/juving

Alle disse ferdselsformene/aktivitetene vil i visse situasjoner og under visse forhold *kunne* skade naturmiljøet (slitasje, forstyrrelse mm) og dermed komme i konflikt med verneverdiene og verneformålet. Det synes derfor hensiktsmessig at det er søknadsplikt for planer om gjennomføring av organiserte opplegg for disse. Dette betyr imidlertid ikke at det er et forbud mot disse aktivitetene eller at det ikke vil kunne bli gitt dispensasjoner for slik bruk, jf. også det som er sagt ovenfor om denne problemstillingen. Mulighetene for å kunne styre aktivitetene i tid og rom, eksempelvis stille vilkår om at bruken begrenses til spesielle arealer/traseer og/eller til spesielle tidsperioder, gjør at en kan unngå at aktiviteten kommer i konflikt med verneverdiene. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på i rimelig omfang

å kunne gi tillatelse til konkrete planer for skånsomme organiserte opplegg. En forutsetter her at det knyttes vilkår til eventuelle dispensasjoner slik at en unngår at aktiviteten medfører unødig skade på naturmiljøet. For Fulufjellet synes hundekjøring, ridning og kiting/skiseiling å være de mest aktuelle aktivitetene med tanke på slike dispensasjoner. Det henvises i denne sammenhengen også til avsnittet nedenfor med nærmere omtale av sykling og organisert bruk av hest.

Organisert ferdsel *trenger* ikke å komme i konflikt med naturmiljø, og gjeldende politikk signaliserer en positiv holdning til tiltak som kan unngå slike konflikter. Kvalifiserte guider kan for eksempel være med på å kanalisere ferdselen slik at en aktivitet ikke kommer i konflikt med naturverdier. De kan informere om verneverdiene og gjøre deltakerne bevisste på hvordan de bør ferdes i slike områder. Guider kan således bidra til å skåne områder som er særlig sårbare for forstyrrelse ved blant annet å lede ferdsel til områder som tåler mer. Det vil ikke være søknadsplikt for virksomheter som ønsker å tilby aktiviteter som guidede turer i nasjonalparken, men det er viktig at de som driver med slike aktiviteter er bevisste på å ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner i verneområdet.

- Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier, samt traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.3.

Etter friluftsløven er sykling tillatt på veger og stier i utmark og ellers over alt i fjellet. Omfanget av sykling i utmark er økende. Slik aktivitet *kan* føre til store skader i terrenget.

Foto: Trygve Opseth

Dette er bakgrunnen for at sykling kun er tillatt på veier, samt på traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen.

Teknisk sett er det sikkert mulig å ta seg fram med egnet sykkel på fastmark mange steder innenfor Fulufjellet nasjonalpark, spesielt i fjellområdene. Det er ingen tradisjon for terrengsykling i Fulufjellet, ingen faktisk bruk pr. i dag og en har heller ikke registrert ønsker om slik bruk. Ferdselstraseer som egner seg for sykling (traktorveier, kjørespor, slep etc.) vurderes også å være svært begrenset eller fraværende innenfor det aktuelle arealet. På strekningene der de 4 hovedstiene som går inn til riksgrensa krysser barskogen er stitraseene stort sett bratte og steinete. Strekningene i det åpne fjell-landskapet fra der stiene når tregrensa og fram til riksgrensa er relativt korte. På svensk side er det ikke tilrettelagt noe system som «tar i mot» eventuelle syklistene fra norsk side. Tvert i mot, så er all sykling forbudt i den svenske nasjonalparken, med unntak av sykling på veier. I denne sammenhengen er det også viktig å være oppmerksom på at en vesentlig naturkvalitet knyttet til fjellområdene både på norsk og svensk side er forekomsten av tilnærmet intakte lavmatter, upåvirket av for eksempel beiting fra tamrein. Å legitimere sykling på stier gjennom dette landskapet vil medføre økt fare for sykling i terrenget utenfor stiene. Dette vil i så tilfelle være uheldig både i forhold til naturfaglige og landskapsmessige verneverdier.

På bakgrunn av ovenstående ser en det ikke som hensiktsmessig på det nåværende tidspunktet i forvaltningsplanarbeidet å peke ut spesielle traseer for sykling.

En er ikke kjent med at arealer innenfor Fulufjellet nasjonalpark er blitt brukt til organiserte rideturer og hesteturisme. Forvaltningsmyndigheten har heller ikke registrert at det har framkommet konkrete planer eller ønsker om bruk av området til slik aktivitet. På denne bakgrunnen finner en det heller ikke hensiktsmessig eller påkrevet på det nåværende tidspunkt å peke ut spesielle traseer for dette i forvaltningsplanen. Problemstillingen vil imidlertid bli løpende vurdert, og forvaltningsmyndigheten er innstilt på å kunne gi tillatelse til organisert riding i et rimelig omfang, forutsatt at en finner traseer der terrenget tåler slik bruk og at aktiviteten ikke vil forringe eller forstyrre lokaliteter eller forekomster med spesielle naturkvaliteter. Det er viktig å merke seg at bestemmelsen i verneforskriftens punkt 5.3 ikke er til hinder for uorganisert riding.

- Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for naturforvaltning) ved forskrift regulere eller forby ferdsl som kan være til skade for naturmiljøet, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.4.

Miljødirektoratet er gitt anledning til ved forskrift å regulere eller forby ferdsl innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken når dette anses nødvendig av hensyn til naturmiljøet. Hovedretningslinjen vil være at regulering av den allmenne ferdsl skal gjøres i minst mulig grad, og utelukkende i den hensikt å sikre at verdifulle naturkvaliteter ikke ødelegges eller forringes. Hjemmelen som er gitt i naturmangfoldlovens § 34 fjerde ledd viser til at dette kan skje i nærmere avgrensede deler der det er dokumentert at ferdslen har en negativ påvirkning på konkrete naturverninteresser. Eksempler på slik problematisk ferdsl kan være aktivitet i og ved hekkeplasser for truede eller sårbare viltarter.

Foto: Henrik Strømstad

På det nåværende tidspunktet er det ikke grunnlag for å definere spesielle delområder som sårbare der det kan være aktuelt å regulere ferdsel spesielt. En kjenner ikke til at dagens ferdselsmønster eller ferdselsomfang har en vesentlig negativ påvirkning på spesielle forekomster eller konkrete naturkvaliteter.

- Forvaltningsmyndigheten kan av hensyn til naturmiljøet og kulturminner legge om eller kreve fjernet merking av stier og løyper, jf. verneforskriftens § 3 punkt 5.5.

Verneforskriftens § 3 punkt 5.5 gir forvaltningsmyndigheten adgang til å legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier av hensyn til naturmiljøet. En tenker seg her situasjoner der eksisterende trafikk forstyrrer dyrelivet unødig eller medfører uønsket slitasje. På det nåværende tidspunktet synes det ikke å være behov for å gjennomføre slike tiltak innenfor Fulufjellet nasjonalpark.

Retningslinjer

- Retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten) gjelder innenfor Fulufjellet nasjonalpark. All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt.
- Enkel merking for å kanalisere ferdsel for å unngå unødige terrengslitasje eller forstyrrelser av dyrelivet kan vurderes.
- Organisert ferdsel til fots eller på ski kan gjennomføres uten at det må søkes spesielt om dette, forutsatt at aktivitetene kan gjennomføres uten at naturmiljøet blir skadelidende.
- Det er søknadsplikt for annen organisert ferdsel. Konkrete søknader vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. I denne vurderingen vil mulige forstyrrelser av dyrelivet og uheldig terrengslitasje bli tillagt vekt.
- Organiserte rideturer krever spesiell tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Det er ikke pekt ut spesielle traseer for slik aktivitet.
- Verneforskriften er ikke til hinder for uorganisert ridning.
- Ordinært vedlikehold av merkede stier, jf. kart, bruer, klopper og skilt kan gjøres uten at det må søkes om tillatelse til dette.

Tiltak

Det er viktig å ha oversikt over omfanget og utviklingen av ferdselen i Fulufjellet nasjonalpark. En grov registrering av ferdsel og ferdselsutvikling vil inngå i det løpende oppsynsarbeidet i regi av Statens naturoppsyn, men det bør vurderes om en skal lage og gjennomføre planer for mer systematiske tellinger for å følge utviklingen.

4.5 Motorferdsel

Status

Omfanget av motorferdsel totalt sett synes å være relativt beskjedent innenfor Fulufjellet nasjonalpark. Mesteparten av motorferdselen er knyttet til bruk av snøskuter i vinterhalvåret. De viktigste kjøreformålene tradisjonelt sett synes å være:

- Transport av ved, utstyr, vedlikeholdsmaterialer etc. til eksisterende bygninger.
- Uttransport av felt elg.
- Motorferdsel i forbindelse med hogst og skjøtsel av skog.
- Oppkjøring av skiløype til Brynflået.
- Utkjøring av saltsteiner. Pr. i dag kjøres det ikke ut saltsteiner.

Forvaltningsmål:

Omfanget av motorferdsel i Fulufjellet nasjonalpark skal holdes på et minimum og begrenses til det absolutt nødvendige. Det skal være en strengere forvaltningspraksis for motorferdsel innenfor nasjonalparken enn det som følger av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Mest mulig av nødvendig nyttetransport skal forsøkes utført på vinterføre. Aktiviteter som krever motorisert transport må derfor planlegges ut fra dette overordnede målet.

Rammer/bestemmelser, utfordringer og vurderinger

Generelt

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med tilhørende forskrift regulerer motorferdsel generelt, både utenfor og innenfor naturvernområder. Dette betyr at søkere med transportbehov som krever dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten for Fulufjellet nasjonalpark i de fleste tilfeller også må innhente dispensasjon fra kommunen som forvaltningsmyndighet for motorferdselloven, dvs. at det er nødvendig med en «dobbel» tillatelse for at kjøringen skal være lovlig. En må finne fram til en smidig praksis i samspillet mellom kommunen og forvaltningsmyndighet for håndtering av søknader som krever dispensasjon fra begge etater.

- Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.1.

Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøyer og luftfartøyer er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorisert ferdsel utgjør et støyforurensningsproblem og står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsel i nasjonalparker på et minimum, og begrense denne

til det strengt nødvendige. Utgangspunktet er derfor at all motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt i Fulufjellet nasjonalpark. Denne hovedbestemmelsen, unntaksbestemmelsene som er nedfelt i verneforskriftens § 3 punktene 6.2 og 6.3 og praktiseringen av disse må sees i lys av denne overordnede retningslinjen.

Med motorisert ferdsel menes også bruk av kjøretøyer og fartøyer som er drevet av elektriske motorer, i tråd med motorferdsellovens definisjoner.

Vernebestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, toll- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.2.a. Bestemmelsen gjelder ikke øvelseskjøring.

I dette forskriftspunktet nevnes en del former for aktiviteter som ofte vil kreve motorferdsel men som hovedbestemmelsen om forbud mot motorferdsel likevel ikke er til hinder for, dvs. at kjøringen kan gjennomføres uten at det må innhentes tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Det er her viktig å merke seg:

- Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet er *ikke* å betrakte som «militær operativ virksomhet». Med militær operativ virksomhet menes manøvrer av taktisk karakter, eksempelvis forflytninger i forbindelse med antatte trusler o.l.
 - Med oppsynsvirksomhet menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi går ikke inn under denne bestemmelsen.
 - Kjøring i forbindelse med øvelses- og utdanningsvirksomhet i politi-, brannvern- og redningstjeneste krever imidlertid spesiell tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
 - Forsvarets nødvendige lavflyging, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.2.b.
- Lavflyging som Forsvaret vurderer som nødvendig er unntatt fra hovedbestemmelsen om forbud mot motorferdsel.
- Nødvendig uttransport av sjuke og skadde bufe i medhold av lov om dyrevelferd, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.2.c. Kjøretøy som brukes skal være skånsomme mot markoverflaten. Det skal gis melding til oppsynet i forkant av kjøringen.

Kjøring i forbindelse med uttransport av sjuke og skadde dyr skal bare skje når det av dyrevernhensyn er nødvendig. Statens naturoppsyn skal varsles på forhånd. Dersom det ikke oppnås kontakt med forvaltningsmyndighet eller oppsyn, kan transporten likevel gjennomføres og varsling da skje i etterkant. Det skal brukes kjøretøyer som er mest mulig skånsomme mot terrenget, eksempelvis elgtrekk eller lett traktor.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av ved, materialer, utstyr m.m, til buer og hytter jf. verneforskriftens § 3 punktene 6.3.b og 6.3.c

Bruken av bygningene innenfor nasjonalparken genererer behov for noe transport av ved, utstyr, vedlikeholdsmaterialer m.m. Det er ønskelig at mest mulig av slik nødvendig nyttetransport skjer med snøskuter på frossen og godt snødekt mark av hensyn til faren for terrengslitasje ved motorferdsel på barmark. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å være imøtekommende overfor søknader om slik transport i et rimelig omfang. Som en del av vurderingen av søknader om kjøring for dette formålet vil følgende problemstillinger være sentrale:

1. Antall turer det kan gis tillatelse til.
2. Bruk av flerårige tillatelser.
3. Bruk av leiekjører.

1. For transport av ved, materialer og utstyr til enkeltbygninger innenfor nasjonalparken som har en «normal» bruksfrekvens, vil det i utgangspunktet bli gitt tillatelse til 6 turer pr. sesong. I de fleste tilfeller vil trolig dette være tilstrekkelig for å dekke behovet.

Det kan oppstå tilfeller der 6 turer vil bli for lite. Behovet for flere turer vil trolig oppstå:

- Ved mer omfattende vedlikeholds- og utbedringsarbeider.
- I andre spesielle tilfeller, for eksempel ved utskifting av inventar.

Antall turer det vil bli gitt dispensasjon for vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av opplysninger om transportbehov m.m.

Dersom det gis dispensasjon for transport av ved, materialer og utstyr til hytte eller bu regnes det ikke som brudd på vernebestemmelsene at en person sitter på dersom det er plass til det. Personer skal imidlertid ikke tas med dersom det utløser et behov for flere turer, og ren persontransport er ikke tillatt.

2. Ved gitte dispensasjoner vil det bli stilt som vilkår at det skal føres kjørebok som sendes forvaltningsmyndigheten etter endt vintersesong. Kjøreboka skal inneholde opplysninger om kjøredatoer, kjøretraseer og kjøreformål. Forutsatt at dette vilkåret oppfylles, kan det påregnes gitt flerårige dispensasjoner for den faste årlige transporten av ved, utstyr og materialer til vedlikehold. Disse vil bli gjort gjeldende for en periode på 3 – 5 år.

3. I nyere forvaltningsplaner for store verneområdene i Norge er det vanlig å stille krav om bruk av leiekjører ved nyttetransport til setrer, hytter og buer. Dette kravet er også i samsvar med motorferdselloven med tilhørende nasjonal forskrifts bestemmelser og intensjon. Bruk av leiekjører vil normalt redusere kjøreomfanget, gi økte muligheter for samordning av transport og forenkle kontrollen.

Det er også ønskelig at mest mulig av nyttetransporten til hytter og buer i Fulufjellet nasjonalpark kan skje ved bruk av leiekjører som har fått løyve fra kommunen. Det vil bli vurdert å stille som vilkår ved dispensasjoner at leiekjører skal benyttes der kommunen har en slik ordning. Det er ikke etablert leiekjøringsordning for Ljørdalen, kun nord og vest i Trysil kommune.

- Utkjøring av saltsteiner med beltekjøretøy på snødekt mark, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.3.d

Forutsatt at

- det utarbeides helhetlige planer for større områder i regi av beitelag,
 - at det legges betydelig vekt på å begrense antall turer og
 - at søknadene som forvaltningsmyndigheten mottar er vedlagt kart som viser saltplasser og kjørerute, kan tillatelse til kjøring for dette formålet påregnes gitt i et rimelig omfang. For dette kjøreformålet vil det være naturlig å bruke flerårige dispensasjoner.
- Uttransport av felt elg og hjort, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.3.e

En stor andel av Fulufjellet er aktuelt elgjaktterreng. Mye av dette arealet ligger også langt fra bil- og traktorveier og andre aktuelle kjøretraseer. Det kan derfor påregnes å få tillatelse til motorisert uttransport av felt elg forutsatt at dette skjer ved bruk av lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget eller bruk av luftfartøy, at det legges vekt på å gjøre kjørestrekningen innenfor nasjonalparken kortest mulig, samt at all kjøring skjer med tanke på å unngå terreng- og vegetasjonsslitasje så langt råd er. Kjøring i sårbart åpent høyfjellsterreng med lite bærekraftig vegetasjon skal unngås. Det vil bli stilt krav om føring av kjørebok ved slik motorisert uttransport. Dersom dette vilkåret oppfylles og kjøringen synes å bli utført på en hensynsfull måte, vil det være aktuelt å innvilge flerårige dispensasjoner. I utgangspunktet bør det være jaktrettshaver som søker forvaltningsmyndigheten om dispensasjon. Det er ikke åpnet opp for hjortejakt i Ljørdalen.

Verneforskriften presiserer at det skal benyttes lett beltekjøretøy ved uttransport av felt storvilt. Praksis i området i dag er at det brukes både elgtrekk og lett landbrukstraktor. Der det fra tidligere finnes en opparbeidet traktorvei kan forvaltningsmyndigheten tillate at vanlig landbrukstraktor benyttes. Eventuell bruk av andre kjøretøyer til formålet, eksempelvis ATV, har vært gjenstand for en del diskusjon i forvaltningen av naturvernområder. Når det i verneforskrifter konkret nevnes lett beltekjøretøy så er dette et resultat av bevisste valg ved fastsettelsen av forskriftene, ut fra at bruk av slike kjøretøyer synes å være mest forenlig med verneformålene. Slike kjøretøyer har et spesifikt bruksområde, holder lav hastighet og er skånsomme mot terrenget. I Klima- og miljødepartementets (daværende Miljøverndepartementet) vedtak i klagesak datert 19.11.13 konkluderer de med at ATV med belter som går i lav hastighet (ganghastighet eller lavere) går under forskriftens ordlyd «lett beltekjøretøy».

- Bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med vedhogst, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.3.f

Dette punktet er knyttet til verneforskriftens § 3 punkt 2.3 der forvaltningsmyndigheten er gitt adgang til å tillate hogst av ved for å forsyne hytter og buer som ligger i nasjonalparken. Dersom transportavstanden mellom hogstlokaliteten og hytta/bua er stor kan de som får tillatelse til vedhogst også påregne å få tillatelse til bruk av snøskuter for transport av virket korteste vei til husværet.

- Oppkjøring av skiløype til riksgrensa på Brynflået og andre skiløyper i samsvar med forvaltningsplanen, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.3.g

I regi av hytteeierforeningene i Ljørdalen, Ljørdalen Sportsklubb og Fulufjellet AS kjøres det opp et relativt omfattende løypenett med utgangspunkt sentrumsområdet i retning alpinsenteret og Brynflået, i Girdalen og i traktene Kvernåneset/Skjeråskoia. Lite av dette løypenettet berører Fulufjellet nasjonalpark. Unntaket er løypa til riksgrensa på Brynflået. Det er tradisjon for å kjøre opp denne traseen. Tillatelse til fortsatt å kunne kjøre opp denne skiløypa kan påregnes gitt etter den traseen som er vist på kart i figur 3. I forvaltningsplanprosessen har det fra lokalsamfunnet så langt ikke framkommet konkrete planer eller ønsker om oppkjøring av andre skiløypetraseer som berører nasjonalparken.

Figur 3: Kartutsnitt av løypenettet som berører Fulufjellet nasjonalpark. Kartutsnitt fra www.skisporet.no

Foto: Tore Stengrundet

- Øvelseskjøring på vinterføre for formål nevnt i § 3 punkt 6.2.a, jf. verneforskriftens § 3 punkt 6.3.a

Av formål som er nevnt i verneforskriftens § 3 punkt 6.2.a er det redningstjeneste som vurderes som mest aktuell med tanke på øvingsvirksomhet. Med øvingskjøring menes nødvendig kjøring med snøscooter under organisert redningsøvelse. Grunnopplæring i bruk av snøscooter inngår ikke i dette.

Klima- og miljødepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet (daværende Miljøverndepartementet og Justisdepartementet) har samarbeidet om utarbeidelsen av et skriv for å klargjøre praktiske retningslinjer innenfor rammene av gjeldende lover og forskrifter som kan ivareta redningstjenestens forberedende funksjon («Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og i verneområder» - brev av 31.01.2013 fra Miljøverndepartementet). Ved konkrete søknader om slik motorferdsel skal forvaltnings-myndigheten legge disse retningslinjene til grunn for vurderingen.

I utgangspunktet er øvingskjøring ikke tillatt i Fulufjellet nasjonalpark. Som hovedregel skal øvingsvirksomhet legges utenfor verneområder, jf. retningslinjene. Øvingskjøring skal ivareta behovene som den enkelte organisasjon har, slik at de kan gjennomføre en effektiv redningsaksjon med høy sikkerhet for egne mannskaper. Samtidig skal øving skje på en måte som ivaretar hensynet til naturmangfold, friluftsliv og naturopplevelser. All øvingsvirksomhet som kan legges utenfor et verneområde, **skal** derfor foregå utenfor verneområdet.

For at redningstjenesten skal være i stand til å redde liv og ivareta egen sikkerhet ved redningsoperasjoner, vil imidlertid redningstjenesten til en viss grad være avhengig av muligheten for øvingskjøring og i praksis særlig kjøring for å bli kjent («kjentmannskjøring») innenfor verneområder.

Øvingskjøring og kjentmannskjøring innenfor et verneområde kan skje dersom det gis dispensasjon for verneforskriften etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Søknaden om dispensasjon sendes forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal vurdere slike søknader etter § 48 første alternativ, som gjelder dispensasjon for kjøring som ikke er i strid med verneformålet, eller som kan skade verneverdiene nevneverdig.

Forvaltningsmyndigheten skal som hovedregel bare kunne gi dispensasjon til øvingskjøring og kjentmannskjøring som er ledd i en øvingsplan. Dersom øvingsplanen er forankret sentralt (på nasjonalt nivå) hos Røde Kors Hjelpekorps, Norsk Folkehjelp, Norske redningshunder eller andre lignende større redningsorganisasjoner, og planen er i samsvar med vurderinger fra lokal redningssentral, skal forvaltningsmyndigheten normalt gi dispensasjon til kjøring som omsøkt i planen, herunder gi dispensasjon for flere år av gangen. Kjøring som det er søkt om gjennom slike sentralt forankrede planer skal i utgangspunktet anses som strengt

nødvendig kjøring, jf. at motorferdsel i verneområder skal begrenses til det som er strengt nødvendig. Øvingskjøring skal videre innskrenkes til så begrensede områder og til så kort tidsrom som mulig for å unngå skader og ulemper for friluftsliv, naturopplevelse og naturmiljø.

Øvingsplanen danner grunnlaget for søknader om dispensasjon til øvingskjøring etter naturmangfoldloven § 48.

Innhold i øvingsplanen

- Øvingsplanen må være i samsvar med gjeldende regelverk i utmark og i verneområder, og skal inneholde:
- En beskrivelse av områdene hvor øvingsvirksomhet skal foregå, og i den grad det er mulig å forhåndsfastsette traséer for bruk av snøskuter
- En nærmere beskrivelse av innholdet i og omfanget av øvingsvirksomheten
- Forventet tidspunkt for øvingsvirksomheten
- Forventet antall deltakere og snøskutere
- Redningstjenestens vurdering av øvingsområde, tidspunkt for øving, innhold og omfang sett opp mot motorferdsellovens krav om at bruk av snøskuter skal foregå aktsomt og hensynsfullt for å unngå skade og ulempe for naturmiljøet og mennesker.

Øvingsplanen skal sendes til kommunen og til lokal redningssentral v/politimesteren. Politimesteren går gjennom planen og gir sin vurdering, før øvingsplanen sendes til forvaltningsmyndigheten for verneområdet.

For kjøring som ikke er fastsatt i øvelsesplan, krever dispensasjon fra kommunen etter § 6 i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag i tillegg til dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.

Redningstjenesten skal før øvelser finner sted og på fastsatt skjema (kjøreordre), senest 12 timer før kjentmannskjøring/ øvelsen starter melde fra til lokal redningssentral. Her skal det være en henvisning til øvingsplanen. Lokal redningssentral skal informere forvaltningsmyndigheten for verneområdet om når øvelsen finner sted. Lokal redningssentral må også informere Statens naturoppsyn om øvelsen.

Organisasjonen som gjennomfører øvelsen skal på fastsatt skjema sende en kort rapport om omfanget av kjøringen til forvaltningsmyndigheten for verneområde.

Retningslinjer

- Motorisert ferdsel i Fulufjellet nasjonalpark skal holdes på et minimum og begrenses til det aller nødvendigste av nyttekjøring.
- Mest mulig av nødvendig nyttetransport skal skje med snøskuter på frossen og godt snødekt mark. Tiltak og aktiviteter som krever motorisert transport skal planlegges ut fra dette overordnede målet.
- Uttransport av sjuke og skadde bufe kan gjennomføres uten at det må søkes spesielt om tillatelse til dette. Oppsynet skal, så sant det er mulig å få kontakt, varsles på forhånd.
- For transport av ved, utstyr og vedlikeholdsmaterialer til hytter og buer vil det som utgangspunkt bli gitt tillatelse til 2 turer med snøskuter pr. vintersesong. Flerårige dispensasjoner kan påregnes gitt, forutsatt at vilkår som knyttes til dispensasjonen overholdes.
- I spesielle tilfeller vil det kunne bli gitt tillatelser til flere turer, eksempelvis i forbindelse med mer omfattende vedlikeholds- og utbedringsarbeider.
- Det skal legges vekt på å kombinere og samordne kjøreformål for å begrense det samlede kjøreomfanget.
- Personer kan sitte på dersom det er plass til dette, forutsatt at dette ikke skaper ekstra kjørebehov. Ren persontransport er ikke tillatt.
- Det skal føres kjørelogbok som viser datoer for transportene, kjøreformål og kjøretraseer. Kjørelogboka skal sendes forvaltningsmyndigheten etter hver vintersesong.
- I størst mulig grad skal det benyttes faste etablerte kjøretraseer.
- Der det er etablert leiekjøringsordning skal denne primært benyttes for å utføre transportoppdrag til setrer, hytter og buer.
- Flerårige tillatelser til utkjøring av saltsteiner kan påregnes gitt, forutsatt at dette skjer i samsvar med helhetlige planer for større områder i regi av beitelag.
- Flerårige tillatelser til uttransport av felt elg og hjort ved bruk av lett beltekjøretøy kan påregnes gitt, forutsatt at kjøringen skjer hensynsfullt i forhold til terreng og vegetasjon og at det legges vekt på å gjøre kjørestrøkningen innenfor nasjonalparken så liten som mulig.
- Tillatelse til oppkjøring av skiløype på Brynflået fram til riksgrensa kan påregnes gitt.
- Øvingskjøring og kjentmannskjøring i regi av redningstjenesten og som er ledd i en øvingsplan kan få tillatelse i begrenset omfang. Øvingsplanen skal vurderes av politimesteren før den blir sendt videre til forvaltningsmyndigheten. Søknader vil bli nøye vurdert blant annet i forhold hensynet til dyrelivet og arealenes sårbarhet.

5 Besøksforvaltning og besøksstrategi

I 2015 lanserte Miljødirektoratet en veileder for hvordan nasjonalparkforvaltningen skal gjennomføre besøksforvaltning i Norges nasjonalparker. Besøksforvaltning er ennå ikke et godt nok innarbeidet begrep i norsk naturforvaltning, derfor noen begrepsavklaringer:

5.1 Begrepene besøksforvaltning og besøksstrategi

Besøksforvaltning:

Å legge til rette for og styre bruken i en nasjonalpark slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Besøksstrategi:

En besøksstrategi er en plan for hvordan nasjonal parkstyret vil gjennomføre besøksforvaltning for parken. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser.

Målsettinger med besøksstrategiarbeidet:

1. Gode opplevelser
2. Økt lokal verdiskaping
3. Sikre naturverdiene

Målsettingen er at alle nasjonalparkene i Norge skal ha utarbeidet besøksstrategi innen 2020.

Prinsipp for en besøksstrategi:

Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt

5.2 Besøksstrategi som del av forvaltningsplanen

Besøksstrategien skal være en del av den helhetlige forvaltningen av nasjonalparken og skal ses i sammenheng med forvaltningsplanen. I utgangspunktet skal besøksstrategier være en del av forvaltningsplanen. I perioden 2016-2018 ble det utarbeidet en felles og grenseoverskridende besøksstrategi for Fulufjellet nasjonalpark og Fulufjällets nationalpark gjennom et interregionalt prosjekt med Länsstyrelsen Dalarnas län. Dokumentet fikk navnet «Besøksstrategi for Fulufjellets nasjonalpark» og ble godkjent som besøksstrategi i 2020 av Miljødirektoratet. Ved revidering av forvaltningsplanen for Fulufjellet nasjonalpark kan det blir aktuelt å bake inn

besøksstrategien som en del av forvaltningsplanen.

Det henvises til eget dokument for godkjent besøksstrategi for Fulufjellets nasjonalparker.

5.3 Merkevarerstrategi og besøksforvaltning for Norges nasjonalparker

Det er utviklet en merkevarerstrategi for Norges nasjonalparker. Strategien legger føringer for hvordan vi skal bygge opp vår kommunikasjon på dette feltet. Merkevarerstrategien beskriver hvordan aktørene skal ta en aktiv rolle i å gi besøkende i verneområdene gode opplevelser av høy kvalitet og legge til rette for verdiskaping, samtidig som naturen skal ivaretas.

Besøksforvaltning handler først og fremst om å bli god på å håndtere økt interesse og bruk av våre verneområder. Med den nye merkevarerstrategien ligger en lovnad om at vi skal bidra til kvalitet og gode opplevelser. Det betyr at vi må bli bedre i vårt møte med de som besøker nasjonalparken. Det ligger også en lovnad om at vi skal legge til rette for verdiskaping. Noe som betyr at vi må bli bedre i vårt samspill med reiselivsnæringen. Merkevarerstrategien sier også at vi skal bli bedre på å ivareta verneverdiene. Det betyr igjen at vi må få bedre kunnskap om naturverdiene og deres sårbarhet, slik at vi med positive tiltak kan legger til rette for og styrer bruken av et verneområde til områder som tåler det og bort fra områder som ikke tåler det. Merkevarerstrategien blir viktig for alle møtepunkter mellom besøkende og Fulufjellet nasjonalpark.

Foto: Henrik Strømstad

6 Forvaltningsmessige oppgaver og tiltak

6.1 Forvaltningsmyndighet

I verneforskriftens § 7 heter det at Miljøverndepartementet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften. Klima- og miljødepartementet (daværende Miljøverndepartementet) delegerte den 14.10.13 adgang til å oppnevne nasjonalpark- eller verneområdestyre for de store verneområdene til Miljødirektoratet, jf. nml. § 62 annet ledd 3. punktum.

I juli 2009 besluttet Regjeringen at store verneområder som for eksempel nasjonalparker og landskapsvernområder skal sikres lokal forvaltning gjennom et politisk sammensatt verneområdestyre, bestående av representanter fra berørte kommuner, fylkeskommuner og eventuelt representanter utnevnt av Sametinget. Verneområdestyret skal sørge for en helhetlig samlet forvaltning av området basert på nasjonale og internasjonale føringer. Sekretariatet for verneområdestyret skal legges til en statlig ansatt verneområdeforvalter med kontorsted i geografisk tilknytning til verneområdet. Forutsetningen for forvaltningsmodellen er at flertallet av de berørte kommunene ønsker lokal forvaltning.

I brev av 14. desember 2012 oppnevnte Klima- og miljødepartementet 3 personer til et nasjonalparkstyre for Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat, 2 fra Trysil kommune og én fra Innlandet fylkeskommune.

Forvaltningsansvar for et verneområde innebærer blant annet rettslig kompetanse til å utøve myndighet innenfor rammene av verneforskriften. Denne kompetansen er i hovedsak knyttet til dispensasjonsmyndighet og myndighet til å gi

utfyllende retningslinjer om forvaltning og skjøtsel gjennom forvaltningsplaner. I tillegg har forvaltningsmyndigheten for et verneområde også ansvaret for praktisk forvaltning som grensemerking, skilting, informasjon, overvåking, registreringer og gjennomføring av fysiske tiltak som er nødvendig for å ivareta eller fremme verneformålet. Å ha forvaltningsmyndighet innebærer også å ha ansvar for nødvendig administrasjon, budsjett, rapportering og kontakt mot kommuner, grunneiere, brukere og interesseorganisasjoner.

Verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark, § 3 punktene 1.3, 2.3, 3.3, 4.2, 5.2 og 6.3, gir forvaltningsmyndigheten anledning til å kunne innvilge dispensasjon fra vernebestemmelsene for ulike spesifiserte/konkrete tiltak og aktiviteter. Naturmangfoldloven har en generell dispensasjonsbestemmelse i § 48 som er gitt virkning for verneforskrifter etter naturvernloven. Naturmangfoldlovens § 48 åpner for at det kan gis dispensasjon fra verneforskrifter for naturvernområder dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensyn til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Verneforskriftens § 4 er likelydende med den generelle dispensasjonsbestemmelsen § 48 i naturmangfoldloven. De spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene gjelder i tillegg. Dette forutsetter at forvaltningsmyndigheten skal motta en skriftlig søknad om hva som planlegges/ønskes utført. Beskrivelsen av tiltaket må være såpass detaljert at den gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere hvorvidt dispensasjon kan innvilges.

Foto: Trygve Opseth

For søkere er det viktig å være klar over at det generelle lovverket gjelder parallelt med verneforskriften. Dette kan i praksis bety at aktiviteter/tiltak som krever dispensasjon fra verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark i tillegg også kan kreve tillatelse fra for eksempel kommunen som motorferdsellov- eller plan- og bygningslovmyndighet for at tiltaket skal være lovlig.

6.2 Grensemerking og skilting

Det heter i § 2 i verneforskriften for Fulufjellet nasjonalpark at de nøyaktige grensene skal avmerkes i marka og at knekkpunktene skal koordinatfestes. I knekkpunktene for grensa, samt der grensa krysser større vassdrag og veger, skal det settes ned offisielle grensemerker i aluminium med påskrift «Miljøverndepartementet. Verneområde». Alle punkter skal innmåles og koordinatfestes ved bruk av GPS-utstyr. Samtidig med grensemerkingen skal det settes opp standard nasjonalparkschilder i eller like ved grenselinjen på steder der det er naturlig at folk krysser grensa. I praksis vil dette være ved stier og veger/adkomsttraseer. Grensemerking og slik skilting er utført for Fulufjellet nasjonalpark.

6.3 Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) ble opprettet som følge av Lov om statlig naturoppsyn av 21. juni 1996, og har et særlig ansvar for nasjonale verneverdier og oppsynsoppgaver av nasjonal karakter, og har det overordnede ansvaret for statlig naturoppsyn i alle naturvernområder. SNO er tillagt myndighet til oppsyn etter naturmangfoldloven, friluftsløven, lakse- og innlandsfiskeloven, viltloven, motorferdselloven, kulturminneloven og deler av forurensningsloven. Det statlige naturoppsynet har i første rekke oppgaver som beskrevet i naturoppsynsloven, dvs. forebygging av miljøkriminalitet, kontroll, veiledning og informasjon, og kan drive med praktiske oppgaver som skjøtsel, registreringer, dokumentasjon m.v.

Hovedoppgavene for oppsyn i Fulufjellet nasjonalpark kan skisseres som følger:

- Påse at vernebestemmelsene overholdes og rettlede og informere besøkende om nasjonalparken og bestemmelsene som gjelder.
- Føre kontroll med at gitte dispensasjoner og tillatelser i henhold til verneforskriften blir utført i overensstemmelse med forutsetninger og vilkår.
- Påse at grensemerker og verneskilt er i orden, og at eventuelle defekte informasjonsplakater blir rapportert til forvaltningsmyndigheten.
- Påse at det ikke blir liggende søppel og avfall i området. I rimelig utstrekning skal det foretas rydding dersom det ikke er mulig at ansvarlig for forsøplingen kan pålegges å gjøre det. Mer omfattende forsøpling rapporteres til forvaltningsmyndigheten.
- Holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde oppsyn med naturverdiene i området, og følge opp bevaringsmålene i denne planen.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften og annet lov-/regelverk.

- Gjennomføre praktiske tiltak på bestilling fra forvaltningsmyndigheten.
- Være forvaltningsmyndighetens lokale kontaktperson og i nødvendig utstrekning bistå under befaringer.

6.4 Informasjon og tilrettelegging

Informasjon og holdningsskapende arbeid er en viktig del av miljøvernforvaltningens arbeidsområde, og representerer en stor utfordring i arbeidet med forvaltningen av nasjonalparker. St. meld. nr. 62 (1991-92) signaliserer økt satsing på dette arbeidet, og understreker viktigheten av at en gjennom ulike former for informasjon og veiledning bidrar til å skape forståelse for bevaring av natur og motivere til naturvennlig adferd. I vedlegg 3 er det satt opp en tiltaksplan som vurderes som sentral for Fulufjellet nasjonalpark. Tiltaksplanen blir årlig oppdatert.

Brosjyrer

I regi av Miljødirektoratet er det utarbeidet en informasjonsbrosjyre om Fulufjellet nasjonalpark, i samsvar med den daværende utformingsmalen direktoratet hadde for brosjyrer for nasjonalparker. Denne foreligger i norsk og engelsk utgave. Mange besøkende til Fulufjellet bruker arealer på begge sider av riksgrensa, så i regi av det samme direktoratet ble det utarbeidet nye brosjyrer for Fulufjellets nasjonalparker i samsvar med den nye designmanualen som er vedtatt for alt informasjonsmateriell for Norges nasjonalparker. Den nye brosjyren ble utarbeidet i tett samarbeid med forvaltningen av Fulufjällets nationalpark og i samsvar med den felles besøksstrategien.

Informasjonsplakat/informasjonstavler

Det er utarbeidet informasjonsplakater, i samsvar med den tidligere utformingsmalen for informasjonsplakater for Fulufjellet nasjonalpark. Dette for å bidra til å dekke behovet for uteinformasjon om området. Plakatene inneholder omtale av verneverdiene og naturforholdene i nasjonalparken, hvilke bestemmelser som gjelder og et kart som viser utstrekningen av nasjonalparken. Plakaten har størrelse 100 x 70 cm og er montert på egnet tavlemateriell ved de viktigste innfallsportene til nasjonalparken. Informasjonstavlene er i dag satt opp på midlertidige skiltstativ, men det er naturlig og hensiktsmessig at informasjonsplakater og informasjonstavler oppdateres og utformes i samråd med den nye designmanualen, vedtatt besøksstrategibesøksstrategien og lokale interesser. Informasjonstavlene bør også samordnes med eventuell annen uteinformasjon som planlegges eller som er oppsatt i området. Det anbefales at informasjonstavler settes opp på følgende lokaliteter:

- Storbekkasen
- Bråtafallet i Bergådalen
- Girdalssetra
- Ljørdalen sentrum
- Rasteplass sør for Linnes
- Parkeringsplass øst for Støa

Hovedinnfallsport

Den offisielle åpningen av Fulufjellet nasjonalpark ble avholdt 26. mai 2012 på Storbekkkåsen opp mot Brynflået. Storbekkkåsen er vurdert til å være en naturlig hovedinnfallsport til Fulufjellet på norsk side. Det er bilvei fram til Storbekkkåsen som stopper nær nasjonalparkgrensa og det er fra tidligere opparbeidet en informasjonsport, gapahuk og henvisningsskilt der. Plaketten som ble overlevert Trysil kommune av daværende miljøvernminister Bård Vegar Solhjell på den offisielle åpningen er monteres på informasjonsporten og her vil også annen relevant informasjon om nasjonalparken settes opp. Et landskapsarkitektfirma har laget en helhetlig plan for hovedinnfallsporten Storbekkkåsen der enkeltelementene inngår i en hensiktsmessig, praktisk og landskapsmessig taltalende helhet. Arbeidet skjer i regi av nasjonalparkstyre for Fulufjellet i nært samarbeid med Statskog SF som grunneier. Når det gjelder planene for opparbeiding av hovedinnfallsporten på Storbekkkåsen og detaljer omkring utforming og lokalisering av de enkelte installasjonene/ informasjonsenhetene, så henvises det til beskrivelser og kart/figurer i besøksstrategien for Fulufjellets nasjonalparker.

Adkomstveien til Storbekkkåsen og dermed nasjonalparken bør ha en standard som gjør at det er kurant for vanlige personbiler å benytte den. Den strekningen som ligger ovenfor det øverste hyttefeltet vil trolig trenge årlig vedlikehold for å være i en tilfredsstillende standard. For å kunne tåle barmarksesongens trafikk er det behov for å utføre noe årlig vedlikehold/opprusting. Det bør inngås en langsiktig avtale mellom nasjonalparkstyret for Fulufjellet og Statskog SF om bruk og vedlikehold av denne veistrekningen.

Informasjonstilbud i Ljørdalen sentrum

Informasjon om Fulufjellet nasjonalpark bør også være tilgjengelig i Ljørdalen sentrum. Ljøratunet og Turistbua synes å være de mest aktuelle stedene for slik informasjon. Aktuelt informasjonsmateriell som kan framvises/deles ut er informasjonsplakaten, brosjyra, kart over nasjonalparken og kopi av verneforskriften. Ansvarlige drivere av de to ovennevnte stedene bør kontaktes med sikte på å få til en avtale om utlegging av materiell. Det kan også være aktuelt å utarbeide informasjon om nasjonalparken som gjøres tilgjengelig via digitale løsninger.

6.5 Naturovervåking

En viktig del av forvaltningen av naturvernområder er å overvåke naturverdiene som ligger til grunn for vernet. Registrering av status og overvåking av utviklingen av disse verdiene er nødvendig for å kunne konstatere eventuelle endringer, samt for at forvaltningsmyndigheten skal ha best mulig kunnskapsgrunnlag tilgjengelig for den løpende forvaltningen. Slik naturovervåking inngår som en del av arbeidet som personell tilknyttet SNO kan utføre, jf. foran. Forvaltningserfaring vil kunne avdekke behov for mer konkrete og detaljerte undersøkelser knyttet til spesielle problemstillinger. Til å løse eventuelle slike oppgaver vil det være aktuelt å engasjere spesielle fagmiljøer/fagpersoner.

Det synes naturlig at status for forekomsten av truede og sårbare viltarter i nasjonalparken blir omfattet av et registreringsopplegg. For å kunne oppfylle målet om en langsiktig forvaltning av verneområder slik at ikke verneverdiene ødelegges eller forringes er det også viktig å ha oversikt over den menneskelige bruken av områdene, spesielt bruken i friluftslivs-sammenheng. Som en del av forvaltningen av Fulufjellet nasjonalpark bør det derfor vurderes å sette i gang et enkelt registreringsopplegg for å framskaffe oversikt over omfanget av ferdsel, ferdselsmønstre, ferdselsformer og utviklingstrender. I praksis kan dette gjøres ved faste tellepunkter på strategiske steder der passeringer automatisk registreres ved hjelp av egnet utstyr, eksempelvis etter mønster av ferdselsregistreringene som foregår i de store verneområdene i Rondane-regionen. En kan også tenke seg at manuelle tellinger og brukerundersøkelser benyttes for å belyse problemstillingene.

6.6 Skjøtsel

Det er ikke registrert områder innenfor nasjonalparken som er avhengig av økologisk skjøtsel (slått, rydding, brenning, beiting osv.) for å opprettholde verneverdiene. På denne bakgrunnen foreslås derfor ingen konkrete skjøtselstiltak gjennomført, men behovet for slike tiltak vil bli løpende vurdert.

7 Aktuell litteratur

Andersson, M. 2005. Rapport fra naturfaglige registreringer i Ljørdalen øst. Rapport FORAN AS.

Bekken, J. 2001. Virveldyr i Fulufjellet i Trysil kommune. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 9/2001.

Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. 2006. Brukerinteresser og tekniske inngrep i planleggingsområdet for etablering av naturvernområde(r) i Ljørdalen Øst i Trysil kommune, Hedmark. Rapport.

Fylkesmannen i Hedmark. 2006. Forslag til opprettelse av Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat. Høringsdokument.

Solstad, H. & Elven, R. 2001. Botanisk undersøkelse av østre Ljørdalen i Trysil kommune. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 3/2001.

Øyen, B. H. 2009. Vrifuru Pinus Contorta Artsdatabankens faktaark 106: 1-3.